

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 7 (2283) Год XLV

Беласток 13 лютага 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Цень мінуўшчыны

Мінае чарговая гадавіна трагічнай смерці вазакоў, замардаваных у Пухалах-Старых, пацыфікацыі беларускіх вёсак Залішанаў, Заняў, Вулькі-Выганоўскай. Ахвяры банды „Бурага” (Рамуальда Райса), які кіраваў адным з атрадаў нацыяналістычнага падполья, з'яўляючыся толькі сімвалам паслявеннага лёсу беларусаў. На цэлай Беласточчыне можна яшчэ налічыць сотні выпадкаў, у якіх гінулі людзі за тое, што былі „няслушнай” нацыянальнасці. Справа вазакоў стала, аднак, паказыкам нацыянальных адносін на Беласточчыне. Незалежна ад того, хто тут быў пры ўладзе, кіраўніцтва ваяводства абыякава ці нават з пагардай, як гэта відаць апошнім часам, ставілася да ахвяр трагедый іх сем'яў.

Жыхары Пухалаў-Старых і іншых вёсак праўдападобна ведалі, што ў іх ваколіцы закатавалі невінаватых людзей, якія нікому нічога дрэннага не зрабілі. Маўчалі дзесяткамі гадоў. Лёс „кацаў” быў ім абыякавы. Хадзілі яны ў тым часе ў касцёл, слухалі казанні пра хрысціянскую патрэбу шанаваць другога чалавека. У тым часе іншыя хрысціяне ляжалі закапаныя як звярына ў іхнім лесе. Замардаваных чакалі дзеці, жонкі, бацькі. Ці не ведалі таксама пра гэтае ксяндзы ў Кліхах, куды перепахавалі пасля ахвяры „Бурага”?

Праўду пра вазакоў ведалі таксама камуністычныя польскія ўлады, якія праводзілі эксгумацию астанак памардаваных. Скрывалі яе перад сем'ямі ахвяр і пераконвалі іх пра адвечную польскую талерантнасць, заклікалі падтрымоўваць народную ўладу за яе інтэрнацыяналізм.

Пасля 1989 г. „рыцарам” з Залішанаў, Заняў, Пухалаў паставілі помнікі, установілі мемарыяльныя дошкі, а г.зв. гісторыкі апісалі іх змаганне „за свабоду і дэмакратыю”. Мясцовыя беластоцкія вучоны Ежы Кулак дэталёва распрацаваў таксама дзеянасць „Бурага”. Зразумела, такіх падзеяў як пацыфікацыя Залішанаў, Заняў, Вулькі-Выганоўскай, морд у Пухалах ён не заўважыў у біографіі героя сваіх публікаций.

Тое, што робіць падляшскі ваявода Крыстына Лукашук ад „Салідарнасці”, забараняючы паставіць помнік ахвярам „Бурага”, з'яўляецца нічым іншым як не-фармальным апраўданнем яго дзеянасці. Сем'і ахвяр, якія самі дашкуліліся месца казні сваіх бацькоў і братоў, вымушаны цяпер прыніжацца просьбачы ўсялякіх чыноўнікаў з менталітэтам ваяводы Лукашук дазволу, каб у нейкі спосаб захаваць памяць пра іх пакуты.

Геапалітычны інтэрэс прымусіў палякаў размаўляць пра факты з немцамі, украінцамі, літоўцамі. У выпадку беларусаў дыялог заступаючы жэсты накшталт тых, якія выконвае ваявода ды іншыя мясцовыя чыноўнікі, інтэлектуалы і „маральнія аўтарытэты”. На чарговых канферэнцыях вучоныя манькальна балбочуць пра шматкультурніцтва, талерантнасць, узаемадзеянне культур на Беласточчыне. Канфуз!

Яўген МІРАНОВІЧ

„Лісічкі” з Ласінкі.

Гайнаўка – сталіца каляднікаў

Аляксей МАРОЗ

ХХ Ваяводскія сустэрэчы калектываў калядоўшчыкаў, якія 30 студзеня 2000 года праходзілі ў Гайнаўскім доме культуры завяршылі сёлетніе калядованне. Падчас мерапрыемства выступіла 25 калектываў, пераможцаў павятовых аглюдаў.

Першыя каляднікі выступалі 10 студзеня г.г. у час спаткання з праваслаўнай калядкай у белліці, а пасля былі павятовыя сустэрэчы калектываў калядоўшчыкаў у ГДК. Найлепшыя выкананцы абодвух мерапрыемстваў 23 студзеня г.г. выступілі на дабрачынным канцэрце ў Доме культуры, арганізаваным Гайнаўскім аддзелам БГКТ, Праваслаўным брацтвам, гарадскім праваслаўнымі прыходамі і ГДК. На гэты раз зала запоўнілася людзьмі, якія прыышлі ўспамагчы дзяцей з найбяднейшых сем'яў. Даход з канцэрта будзе прызначаны ім на летні адпачынак. Калядкі спяваліся таксама і ў час ёлкі ў саборы Святой Тройцы, у час канцэрта ў Беларускім музеі, выступалі каталіцкія каляднікі, а завяршэннем калядовання стаў з'езд калядоўшчыкаў з усяго Падляшскага ваяводства. Такім чынам Гайнаўка стала сталіцай каляднікаў у ваяводскім маштабе.

На сёлетніх ваяводскіх калядованнях, якія ў Гайнаўцы адбываюцца ўжо чатвёрты раз, паказваўся фальклор з усяго Падляшша, выступалі праваслаўныя і католікі. Спачатку на сцэну ГДК выходитзілі прадстаўнікі паўночных паветаў нашага ваяводства, якія найчасцей паказвалі тэатральныя сцэнкі з царом Ірадам (Герадам) або старадаўніе калядованне з казой, якое паводле аповедаў мела пасадзейнічаць ураджаю і поспехам у гаспадарчых працах. Пазней маладыя і старэйшыя калядоўшчыкі спявалі праваслаўныя калядкі.

Яўген МІРАНОВІЧ

3 Чыжоўская гміны

Яшчэ і зараз у гміне, у якую прыязджалі экспкурсіі вучыцца ўзорнай працы ў сельскай гаспадарцы, можна знайсці многа прыкладных гаспадароў. Свае гаспадаркі разбудавалі яны яшчэ раней, а зараз даход з іх малы.

[нерэнтабельнасць 3]

Першы беларускі тэатр

Мінае круглая гадавіна ўзнікнення першага беларускага тэатра. 12 лютага 1910 г. у Вільні тэатральная група Ігната Буйніцкага паставіла п'есу ўкраінскага драматурга Марка Крапіўніцкага „Па рэвізіі”. Рэжысёрам спектакля быў Францішак Аляхновіч, а хор упершыню на падмостках тэатра выканаў твор Янкі Купалы „А хто там ідзе?“.

[гадавіна 5]

Ластаўкай Жэні вярнулася

Літаратурныя крытыкі любяць начапляць ярлыкі на той тавар, якім займаюцца, значыць, творы, і ставіць у рад іх аўтараў. Ці ўзяўши ў руکі кнігу аўтара, якога імя Жэні М., можаш наўратыцца па вокладцы пазнаць, што гэта за Жэні — ён гэта ці яна?

[лаязія 5]

Па слядах мінулага

У Кнышыне, на месцы сённяшняй школы, была царква, пабудаваная ў 1551 годзе. Гісторык Аляксандр Ябланоўскі мяркуе, што пад канец XVI стагоддзя рускага насельніцтва грэчаскага абраду было ў ім столькі ж, што і мазавецкіх лацінікай.

[гісторыя 9]

Фурманкі прывязалі да плота...

Ехалі цераз Ваўкавыск і Баранавічы. У Баранавічах загадалі грузіцу на поезд, на крытыя платформы; на платформах тых вазы былі, брычкі, самаходы якіясь. А свае фурманкі прывязалі мы да плота і так пакінулі; дзядзька хацеў іх прадаць, але людзі гаварылі, што грошай не маюць.

[безсанства 10]

Забойчи грып

Грып пачынаецца раптоўна. У адну хвіліну здаровага чалавека дападае высокая гарачка, баляць мышцы, ломіць у касцях, дзярэ ў горле. Неабходна адразу легчы ў пасцель на прынамісі дзесяць дзён.

[парады 11]

Беларусь — беларусы

Малады Фронт пачынае вясну

Першай палітычнай акцыяй апазіціі ў гэтым годзе можна назваць адзначэнне гродзенскім Маладым Фронтам 162 угодкаў з дня нараджэння Кастуся Каліноўскага. Акцыя моладзі адбывалася ў двух месцах.

На сяне чыгуначнага вакзала ў Гродне ў першай палове 90-х гадоў быў усталяваны памятны знак у гонар гродзенскай моладзі, якая ў 1863 годзе вырашыла падтрымаць паўстанне і спрабавала ад'ехаць у Парэчча, дзе збіраліся паўстанція атрады. Але на чыгуначным вакзале хлопцаў спыніла паліцыя. Адбыўся бой. Дабраца да Парэчча здолела толькі некалькі чалавек.

2 лютага 2000 года нашчадкі паўстанцаў умацавалі на памятным знаку пры чыгуначным вакзале вялікую бел-чырвону-белую стужку, ускладі кветкі. Праз некалькі секунд пасля з'яўлення на шэрай вакзальнай сцяне беларускіх нацыянальных колераў, да моладзі падышоў міліцыянэр і запатрабаваў зняць стужку, але нікто не паслухаў. Здымак стужку самому прадстаўніку ўлады відаць было няёмка ды і нязручна, яна была замацавана высока. Пакуль міліцыянэр выклікаў па рацый падмогу, маладафронтавцы разышліся. У выніку стужка засталася на месцы.

Праз гадзіну акцыя МФ працягнулася на Савецкай вуліцы, каля будынка Дома прафсаюзаў. Менавіта тут яшчэ ў 1990 годзе гродзенскі гарвыканкам вырашыў паставіць помнік Кастусю Каліноўскуму. На той час на гэта сябрамі беларускіх маладзёжных суполак

Дзмітрый Завадскі: „На баку баевікоў у Чачні ваююць беларусы”

(фрагмент)

Аператар беларускага бюро расейскага тэлеканала ОРТ Дзмітрый Завадскі зноў быў у Чачні, і гэта — яго трэцяя камандзіроўка на вайну. Дзіма кажа, што сітуацыя там мяніеца, але відавочна, што не ў лепшы бок. Апрача таго, наш калега пацвердзіў той факт, што ў Чачні ваююць ужо не толькі самі чачэнцы, колькі наёмнікі. Прычым на баку „бандыцкіх фарміраванняў” выступаюць у тым ліку беларусы і ўкраінцы.

Сёння Дзмітрый ЗАВАДСКІ адказвае на пытанні „Белорусской деловой газеты”:

— **У Чачню ты ездзіў ужо трэці раз. Як з цягам часу мяняюца адчуванні?**

— За першым разам было такое адчуванне, что гляджу фільм пра Вялікую Айчынную вайну. А цяпер ужо паявілася цяжкасць. Там вельмі кепскае ўза-мадзейнне паміж войскамі МУС і астатнімі службамі. Прычым усе паклёнічаюць адзін на другога. Адны гавораць: вайной павінны займацца „вяякі”, а не АМАП або САХР (спецыяльны атрад хуткага рэагавання). „Вяякі” абвінавачваюць міліцыю, дадаючы, што АМАП увогуле „ўладзіўся”, таму што менавіта ў амапаўскіх радах былі „адказнікі”. Дарэчы, я сустракаўся з гэтымі „адказнікамі” — з піцерскага САХРа, яны адмовіліся штурмаваць Грэзны без падтрымкі ваеннай тэхнікі. Гаварылі, што камандзір гэтага атрада загадаў штурмаваць Грэзны без пісьмовага распаряджэння кірауніцтва быццам бы таму, што „працуе на зорку Героя”. І калі задача ставілася з разлікам на чатырыста чалавек, то ў выніку ў аперациі ўдзельнічала ўдвая менш байкоў. Праўда, у зводным аператыўным атрадзе „адказнікі” афіцыйна лічачца „апушчаны мі”. Дарэчы, чачэнцаў там цяпер ужо вельмі мала. Больш паловы — наёмнікі: арабы, украінцы, ёсць беларусы.

— **Беларусы?**

— Паводле сведчання кірауніка часовага прэс-цэнтра МУС, у Шалі ма-скоўскі АМАП затрымаў чалавека, які прайшоў спецыяльную падрыхтоўку ў беларускім спецпадраздзяленні „Алмаз”. Ён ішоў ноччу і нават абутку не запэцкаў. (Справа ў тым, што ў Чачні нулявая тэмпература і ўсёды гліна, таму куды не пойдзеш — ава-вязкова да ботаў прыліпае вялікі камяк грязі). Значыць, ваколіца была яму вядомая. Бра-лі „алмазаўца” чацвёра ў акулярах начнога бачання. Калі выкруцілі яму рукі, ён сказаў: „Я ўсё роўна буду вас, сук, біць!”. Праўда, пасля тлумачыў, што прыехаў памагаць расіянам. Міліцыянеры знялі гэтага чалавека на відэа, не

ВС заклікае пачаць перагаворы

5 лютага г. на чарговай сесіі распушчаны пасля рэферэндуму 1996 г. Вярхоўны Савет XIII склікання заклікаў урад неадкладна пачаць перагаворы з апазіцыяй. ВС падзяляе меркаванне Кансультатыўна-назіральнай групы АБСЕ аб тым, што віна за зрыў перагавораў поўнасцю ляжыць на ўрадавым баку, і падтрымвае пазіцыю Парламен-цкай асамблі АБСЕ і Парламен-цкай асамблі Савета Еўропы, якая заключа-еца ў тым, што свабодныя, дэмакратычныя, прызнаныя міжнароднай су-польнасцю выбары ў Беларусь могуць адбыцца толькі ў выніку перагаворна-га практэсу паміж уладай і апазіцыяй. Таму Вярхоўны Савет заклікаў кірауніцтва краіны з А. Лукашэнкам на чале неадкладна пачаць рэальны перагаворны практэс, як гэтага патрабуе канчатковы дакумент Стамбульскага саміта АБСЕ, і ажыццяўляць пратакол аб доступе апазіцыі да сродкаў масавай ін-

ведалі што з ім рабіць. Але на перада-вой з ім не цырымоніліся б. Адзін з на-шых праваднікоў нават выляяўся: „Мудакі, што адразу яго не прышылі!”. Да-рэчы кажучы, цяпер у Чачні, пасля таго, як возмуць які-небудзь аб'ект, зна-ходзяць вельмі многа сала — кроў, бінты і... сала. Але ж мусульмане сала не ядзяць. Значыць, гэта паказвае на тое, што на баку баевікоў ваююць славяне. На ўкраінцаў ваенныя ўжо проста крыждуюць. Беларусаў успамінаюць радчэй, але і аў нашых гавораць. А што тычицца Прывалтыкі, то гэтых, павод-ле расказаў, стала менш — там узро-вень жыцця іншы, а ў Чачню едуць жа з-за грошей.

— **А так званыя „белыя панчохі”?**

— Жанчыны таксама ваююць. Пры-чым змагаюцца да апошняга патрона — пакуль агнявой крапкі не накрыюць.

— **Невядома, колькі плацяць баевікам?**

— Не. Але вядома, што армія Мас-хадава экіпіраваная горш, чым наёмні-кі і баевікі, што плацяць па-рознаму. Па гэтай прычыне паміж імі нават пера-стрэлкі ўзнікаюць. Але цяпер разлікі ча-ста вядуцца фальшивымі доларамі. І гэ-та факт, што баевікі ўжо не адкрываюць перад тэлекамерамі сваіх твараў, — гэта таксама характарна: напэўна, ім зу-сім ужо дрэнненка.

Практична кожны з ваюючых ава-вязкова кагосці стратіў — сябру або саслужыўца, таму кантактавацца з людзьмі стала значна цяжэй. І калі падчас першай паездкі нас хвалілі — „Малайцы! Інфармацыйную вайну мы выигрываем! Народ за намі!” — то цяпер „меркаванне народа” нікога не цікавіць. Ды і пленных бяруць толькі для „карцінкі” — цяпер АМАП у прынцыпе не бярэ. Вядома ж, што ава-вязкова знайдуцца якія-небудзь дакументы, нейкай „адмазка”... Таму „федэралы” самі ўжо сталі адрэзваць баевікам галовы. Як гаворыцца, вока за вока. Я сам бачыў трупы баеві-коў з адрэзанымі вушамі, насамі...

Сяргей ШАПРАН
Белорусская деловая газета
№ 709 — 29.01.2000 г.

Дайшлі да апошняй мяжы... і пайшлі далей

1 лютага спынілі працу гандляры беларускіх рэчавых рынкаў. Гэта было пачаткам агульнабеларускага страйку прыватных прадпрымальнікаў. Напя-рэдадні ў Мінску прайшоў мітынг, які быў арганізаваны прафсаюзамі прадпрымальнікаў рэчавых рынкаў краіны. Удзельнікі акцыі патрабавалі адміністрації падатак на дабаўленую вартасць для прадпрымальнікаў і арганізацій з месечным тавараабаротам да 3 тысяч мінімальных заробкаў (адзін мінімальны заробак раўняецца 2 200 дзённінавых рублёў), адміністру 10-разовае павышэнне адміністратыўных штрафаў за дробныя парушэнні, забяспечыць доступ прадпраўнікамі да дзяржаўных сродкаў масавай інфармацыі і г.д.

Аднак з самага пачатку ў дзеянні прадпрымальнікаў адчывалася нерашучасць. На мітынг прыйшло каля 2 тысяч чалавек. Яшчэ не пачаўшы баста-ваць некаторыя прадпрымальнікі за-сумніваліся ў мэтазгоднасці страйку. Справа ў тым, што ўлады зразумелі — падатак на дабаўленую вартасць давёў прадпрымальнікаў да апошняй мяжы, гэта падштурхнула людзей да адчай-ных дзеянняў. За некалькі дзён да па-

чатку страйку ў дзяржаўных сродках масавай інфармацыі паведамлялася, што калі гандляры не будуть баставаць, падатак адменяць. Адначасова пачаліся запалохвани. Адміністрацыя рынкаў абяцалі пазбавіць бастуючых працоўных месцаў. Аляксандр Лукашэнка заяўіў, што ў яго ёсць свае прадпрымальнікі, якія прывязуць такія самыя тавары як у забастоўшчыкаў і будуть гандляваць па нізкіх цэнах. У выніку непаслухмянны гандляры збанкрутуюць.

Усё гэта мела свой плён. Калі 1 лютага страйк прайшоў больш-менш арганізаваны, дык ужо на наступны дзень на рынках пачалі з'яўляцца асобыя гандляры. Так у Гродне на адным з рынкаў у пасёлку Паўднёвым 2 лютага страйк працягваўся, а на другім, Скідарскім, пачалі працу некалькі штрайкбрэхераў. З кожным днём іх робіцца ўсё больш. Прафсаюзныя акты-вісты спрабуюць пераканаць людзей, што калі пачалі, трэба трymацца да канца, але і яны не ўпэўнены ў поспеху. Прадпрымальнікі апаноўвае страх. Яны баяцца, што згубяць нават тое, што мелі да ўвядзення падатку на дабаўленую вартасць.

Зміцер КІСЕЛЬ

фармацыі. У рамках пытання аб перспектывах парламенцкіх выбараў 2000 года выступіў кіраунік місіі АБСЕ ў Мінску Ганс-Георг Вік.

ВС патрабаваў ад улад прад'явіць до-казы эфектыўнага пошуку бяследна пра-паўшых намесніка старшыні ВС Віктора Ганчара і былога міністра ўнутраных спраў Юрыя Захаранкі, неадкладна вызвалення дэпутатаў Уладзіміра Кудзінава і Андрэя Клімава, непрадузя-тага суда над Міхаілом Чыгіром.

Юрась ДУБІНА
www.open.by — 5.02.2000 г.

Надзею Артымовіч вішуем з днём нараджэння і 30-годдзем дэбюту.

Артыкул пра паэтэсу ў наступным нумары „Нівы”.

Рэдакцыя

З Чыжоўскай гміны

Даўній гаспадары ў нашай гміне жылі добра, бо землі ў нас добрыя, пшанічна-бурачанія, а людзі працаўтыя. Аднак пасля рэформаў і ўсялякіх зменаў апошняга часу прыбытак з сельскагаспадарчай прадукцыі стаў вельмі мізэрны. Некаторыя нашы прадпрыемствы абандоніруюць і зараз німа ніякіх новых месцаў працы. Маладым ціжка знайсці працу ў гарадах, таму і беспрацоўе ў нашай гміне вялікае, хаты ў многіх выпадках не рэгістраванае, — кажа войт Чыжоўскай гміны Грыгорый Мацкевіч. — Калі я прыйшоў працаўцу ў Чыжы ў 1975 годзе, то ў гміне жыло каля 5 300 асоб, а зараз толькі каля 3 100 чалавек, сярод якіх большасць у пенсіённым узросце.

Невялікі рынак працы

Фінансавыя цяжкасці спасціглі філіял Гайнавіцкага гміннага кааператыва, які знаходзіцца ў Чыжах. Новыя склады, у якія можна прыняць каля тысячы тон збожжа стаяць пустымі, бо німа грошай на скупку. Штурчнымі ўгнаеннямі таксама ціжка гандлюваць, бо гаспадары купляюць іх оптам у Плянцы. Нядайна абандоніруюць і ліквідуецца Сельскагаспадарчы кааператыв ў Збучы. Аддзел Гайнавіцкага кааператыву ніякіх таксама многа не зарабляе, але існуе дзяякуючы абслузе гмінных рахункоў. Дзейнічае яшчэ Кааператыв сельскагаспадарчых паслуг, але яго разніцё або заняпад цесна звязаны з прыбытковасцю ў сельскай гаспадарцы. Прыватныя прадпрымальнікі, у ліку якіх уласнікі млына ў Кленіках, дрэваапрацоўчага прадпрыемства ў Лушчах і вясковых крамаў прынялі на працу толькі па некалькі асоб. Зараз у гміне зарэгістраваных 75 беспрацоўных, але ў сапраўднасці іх намнога больш, бо некаторыя маладыя людзі, якія шукаюць працу, зарэгістраваны як сельскагаспадарчы работнікі.

Нізкія даходы гаспадароў

Яшчэ і зараз у гміне, у якую прыязджалі экспкурсіі вучыцца ўзорнай пра-

цы ў сельскай гаспадарцы, можна знайсці многа прыкладных гаспадароў. Свае гаспадаркі разбудавалі яны яшчэ раней, а зараз даход з іх малы. У Чыжоўскай гміне землі добрыя, найбольш III і IV класаў, таму гаспадары найчасцей сеюць пшаніцу. Аднак у мінулым годзе не дала яна вялікага прыбыту, бо плацілі за яе крыху больш чым за жыті. Большы быў прыбытак ад продажу цукровых буракоў, якімі некаторыя гаспадары абсаджваюць нават па некалькі гектараў. Найбольш садзяць іх у Шастакове і Збучы, дзе плантатары маюць свае камбайны. Самыя вядомыя буракаводы — гэта Уладзімір Пліс і Аляксандар Саўчук са Збуча ды Міхал Мароз і Ян Гаматович з Шастакова. Тыя, якія ўзялі крэдыты на мадэрнізацыю гаспадарак і развіццё прадукцыі, у многіх выпадках сплачваюць іх яшчэ і зараз ды чакаюць лепшай кан'юнктуры.

Інвестицыі

Найбольш заўважальная ў гміне тэлефонізацыя, якую на Гайнавіцкіх праводзілі прадпрыемствы TP S.A. і Retel. Тэлефоны падключылі каля 80 жыхароў Курашава, многа асоб з Кленікам, Шастаковам, Асоўкі і Койлаў. Мадэрнізаваны былі гравійныя дарогі ў Кленіках, Бурыцкім, Моры і з Каменя ў Катлоўку. У Моры, Лушчах і Падрэчанах рамантаваліся дарогі пачынамі. Зараз за сродкі з гміннага бюджету вядзецца пабудова двух будынкаў. Войт гміны Грыгорый Мацкевіч інфармуе, што інвестицыі распачаліся яшчэ ў 1996 годзе, калі бюджет быў намного багацейшы чым сёння і не трэба было фінансава ўспамагаць падставовыя школы, на якія зараз выдаткоўваецца 54% усяго бюджету гміны (разам з міністэрскімі субвенцыямі). Адзін будынак прадбачаны для гмінных чыноўнікаў, бібліятэкі і асяродка культуры. У будаванай вялікай глядзельнай зале будзе змяшчацца звыш двухсот удзель-

Узводзіцца будынак гміннай адміністрацыі і асяродка культуры.

нікаў культурных мерапрыемстваў. Інвестыцыя рэалізуецца без крэдытаў і каштавала каля 200 тысяч золотых (па цэнах 1996 года), але яе заканчэнне адтэрміноўваецца. Управа гміны вырашила, што ў гэтым годзе ўвесе будынак будзе накрыты і дзякуючы крэдытнаму фінансаванню будзе здадзены ў карыстанне ў 2002-2003 годзе. Стаяць ужо таксама сцены вясковага асяродка здароўя ў Кленіках, на якога будову выдатковалі ўжо каля 150 тысяч золотых (па цэнах 1997 года). Планавалі пабудаваць там чатыры лекарскія кабінеты і дзве кватэры для настаўнікаў, але калі зараз самым гмінным уладам трэба будзе фінансаваць утрыманне навыкарыстаных лекарскіх памяшканняў, пачалі ў Чыжах задумоўвацца, ці канчаць распачатую інвестицыю.

Многа співаюць

У гміне дзейнічаюць беларускія калектывы песні: „Чыжавіяне” з Чыжоў, „Незабудкі” з Курашава і „Збучанкі” са Збучы, у Падставовай школе ў Кленіках вучні співаюць у калектыве „Сонейка”. З некаторымі калектывамі працуе інструктар з Гродна Міхал Аўхіменя. Ин-

шыя самі падбіраюць рэпертуар і апрацоўваюць яго. Калектывы ўдзельнічаюць у аглядзах беларускай песні і школьных конкурсах, часта ездзяць на фэсты і іншыя мерапрыемстваў ў суседнія гміны. Кіраўнік Гміннага асяродка культуры Юрка Якімюк інфармуе, што ўжо ад вясмы гадоў арганізуюцца ў Чыжах восеньская сустрэчы з фальклорам, а ў мінулым годзе наладзілі ў Курашаве дажынкі, спалучаныя з фэстам. Нядайна зацверджаны быў новы рэгламент працы Гміннага асяродка культуры, бібліятэкі ў Чыжах і яе кленіцкага філіяла. У вясковых клубах праводзяцца рэпетыцыі калектываў, у іх сустракаеца моладзь, якая яшчэ засталася на вёсках. У мінулым годзе ў Курашаве наладжаны быў гмінны турнір школ, сёлета запланаваны турнір настольнага тэніса, а для пенсіянераў арганізавана была сустрэча пакаленняў. Юрка Якімюк паведамляе яшчэ пра „Газету чыжоўскую”, адзначае, што колькасць культурных мерапрыемстваў амежавана бюджетнымі магчымасцямі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Арлянскія пажарнікі

Добраахвотная пажарная каманда ў Орлі заснавана была 78 гадоў таму. Гэта самая старая і найбольш заслужаная для мясцовага грамадства арганізацыя. Два гады таму за заслугі для пажарнай аховы арлянскай камандзе прысвоены быў залаты медаль.

Пажарнікі найчасцей тушилі клуні.

Сёння пажарная каманда налічвае 30 дарослых пажарнікаў і 13 юнакоў. Цяпер, дзякуючы сучаснаму тэхнічнаму абсталяванню, дзеяні пажарнікаў становішча штораз больш эфектыўнымі. Як адзначаў гмінны камендант пажарнікаў Міраслаў Бало, яшчэ два гады таму былі клопаты з транспартам. Цяпер каманда аснашчана вогнетушыльнай тэхнікай і прыладамі для дарожных выратавальных акций. Не хапае толькі кіслародных апаратаў, неабходных для

ўваходу на задымленую тэрыторыю або ў памяшканне.

Мінулы год прынёс 9 пажараў. Двойчы пажарнікам прыходзілася выязджаць па-за межы гміны, на адлегласць 30 км. Восенню і вясною ў выніку бяздумнага падпалу высахлай травы гарэлі лясы. 23 чэрвеня 1999 г. загарэліся склады дзвюх фірм, якія экспартуюць лазовыя вырабы. Згарэлі гатовыя вырабы на 100 тысяч зл., выратавалі — на 300 тысяч. У Ракавічах Чыжоўскай гмі-

ны згарэлі 5 гектараў збожжа на пні. Гэты пажар тушилі 5 каманд.

Пажарнікі найчасцей выязджалі да палаючых клуняў. Пераважна загараліся яны ад маланак або падпалаў. У нядзелью, 30 мая, на Бельшчыне ад маланак загарэліся аж сем клуняў. Арлянскія пажарнікі ў гэтым дзені прымалі ўдзел у дзвюх тушильных акцыях па-за гмінай і ў адной на сваёй тэрыторыі.

Канец года таксама быў неспакойны. 25 снежня загарэліся клуні на ўсходнім Пашкоўшчыні. Ад пажару пацярпела гаспадарка аднаго з гмінных радных.

* * *

Самаадданасць арлянскіх пажарнікаў не ўзнагароджваецца належным чынам. У пароўненні з іншымі гмінамі атрымоўваюць яны мінімальную кампенсацыю — толькі 5 зл. за гадзіну ўдзелу

Забралі нам Беласток...

Такія слова часта цяпер пачуеш у вёсцы. Як вядома, жыхары Беласточчыны з 1 студзеня г.г. не чуюць у сваіх дайнейшых радыёпрыёмніках перадач Беластоцкага радыё, бо яно цяпер працуе на гэтак званых высокіх частотах.

Не ўсе слухачы прыдбалі сабе новы прыёмнік, а старэйшыя пэўна і застануцца з дайнейшымі.

Так вось, пакуль што, сумуюць бабулі і дзядулі, што не чуюць перадачы „Пад знакам Пагоні” і „Перад выхадам у царкву”.

Але нейкі выхад ёсць. На тых жа звышкароткіх хваліх можна слухаць перадачы з Мінска. Яны цяпер лепш чуюцца, бо

не перашкаджаюць ім польскія радыёстанцы.

Аматарам царкоўнага слова раю слухаць кожную нядзелью ў 7³⁰ на I праграмме Мінскага радыё праваслаўную перадачу „Узнёслася і зямное”. Прайда, яна ідзе на рускай мове, але беларусам гэта не перашкаджае. Гэтую перадачу памастацку вядуць акцёры, прытым вельмі эмацыйнальна і пераканаўчы.

Беларускае радыё варта слухаць і таму, што ў ім адсутнічае непатрэбная агрэсія. Перадачы з Мінска дораць слухачам многа дабрыні і цяпля, многа цудоўнай і прыемнай для вуха музыкі.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Што за гроши

У Цэнтры грамадзянскай адукацыі „Польшча-Беларусь” з лютага г.г. адбылася прэс-канферэнцыя з прадстаўніком спонсара дзейнасці цэнтра — дырэктарам бюро Фонду Форда на Цэнтральную і Усходнюю Еўропу Ірэнай Грудзінскай-Гросс.

Дырэктар расказала пра дзейнасць Фонду і прынцыпы, якімі ён кіруеца. Гэты найбольшы амерыканскі фонд быў заснаваны ў трывагатыя гады сям'ёй Форда (таго самага, ад аўто). Дваццаць гадоў пасля сувязі з заснавальнікам парваліся, паколькі гэта была кансерватыўная, правая сям'я, а сам Фонд стаў ліберальным. Капітал, якім распрадаражаета гэты Фонд у мінулым тыдні дасягнуў 12 мільярдаў долараў. Згодна з амерыканскім законам, прынамсі 5 працэнтаў гэтага капіталу мае штогод выдаткоўвацца на гранты (гэта каля 600 мільёнаў долараў). Фонд дзейнічае галоўным чынам у ЗША, але мае бюро ў Азіі, у Паўднёвай Амерыцы і Афрыцы. У Заходняй Еўропе не дзейнічае. У Маскве працуе бюро, якое дзейнічае ў Pacii. У Беларусі дзейнасць Фонду Форда не вядзеца.

Аднаасабове кіраўніцтва бюро на Цэнтральную і Усходнюю Еўропу мае сядзібу ў Нью-Йорку. Бюджэт яго праграмы даходзіць да 5 мільёнаў долараў у год. Ад года ён стаў частковым спонсарам Цэнтра „Польшча-Беларусь”, перш за ўсё ў конкурсе малых грантаў. Падставай успамагання стала тое, што Цэнтр дзейнічае на пагранічы. Аснова праграмы, ведзенай І. Грудзінскай-Гросс

Ці дачакаюча кампенсації?

Справа кампенсацый для тых, хто паяцярпеў ад гітлераўскага акупацыйнага рэжыму цягнецца гадамі. У пачатку 1990-х гадоў паўстала Таварыства паялякаў паяцярпеўшых ад III Рэйха, якое праdstаўляе інтэрэсы прымусовых рабочых, вывезеных у Германію. Яго членамі сталі таксама беларусы, польскія грамадзяне, якія па волі акупацыйнай адміністрацыі былі прымушаны працаўваць пераважна ў баўхраў ва Усходній Пруссіі. Да гэтай пары члены згаданай арганізацыі атрымалі сімвалічныя грошовыя дапамогі ад Польска-нямецкага фонду „Прымірэнне” і абяцанне на кампенсацыю ў будучым.

Надзея атрымаць кампенсацыю жы-
ве амаль паўмільёна пажылых грамадзян
Польшчы, пакрыўдженых немцамі пад-
час II сусветнай вайны. Спадзяванне гэ-
тае стала набываць рэальный кшталт, калі нямецкі бок рашыўся стварыць кам-
пенсацыйны фонд і прызначыў для гэтай
мэты 10 млрд. марак. Галоўны перага-
воршчык нямецкага ўрада Ота Ламбс-
дорф не так даўно заяўляў, што выпла-
та кампенсацый будзе магчымая яшчэ
ў гэтым годзе, аднак тыдзень пазней ад-
мяніў сваё меркаванне. Прычына —
спрэчкі паміж дэлегацыямі, якія прад-
стаўляюць былых прымусовых рабочых.

Нельга маўчаць

Адгалоскі

У З н-ры „Ніўы” ад 16.01. г.г. прачытаў я адгалоску М. Панфілюка „Змарнаваная старонка”, у якім ён піша, што беларусаў на Беласточчыне не цікавіць, што адбываецца на нашай Бацькаўшчыне — Беларусі. Бо ён ужо і так ведае, што бальшавізм будзе валодаць беларусамі найменш 50 гадоў, таму лепш запоўніць старонку „Парнасікамі” і „Сардэчнымі тайнамі”. І гэта ў той час, ка-

— не дапускаць да таго, каб тут дзейні-
чалі якія-небудзь межы, здзяйсняліся на-
ступныя падзелы гэтага рэгіёна, каб
Польшча стала граніцай таго, што на-
зываецца Еўропай. Мэтай праграмы ма-
лых грантаў было зактывізванне і да-
памога ініцыятывам дзеля інтэграцыі
польскага і беларускага грамадстваў.
Вынікі конкурсу будуть відны недзе пас-
ля паўгода. Заяў, добра падрыхтаваных
і цікавых (нягледзячы на кароткі час) бы-
ло многа, і тыя праекты рэалізуюцца.
Ужо цяпер дырэктар упэўнена, што пра-
граму трэба будзе працягваць, з-за жы-
вога і цікавага водгуку ў асяроддзі.

У Польшчы праектаў рэалізуецца вельмі шмат. Програма Фонду на Цэнтральную і Усходнюю Еўропу галоўным чынам дае гранты суполкам у Польшчы, Чэхіі, Славакіі, Венгрый. Падтрымовываюцца такія пазаўрадавыя арганізацыі і такія праекты, якія ў пэўным сэнсе перасягаюць дзяржаўныя межы. Усе яны звязаны з развіццём грамадзянскіх ініцыятыў. Шмат праектаў тычыцца разнародных праўных рэформай і абароны правоў меншасцей, людзей бедных, раўнапраўнасці жанчын. У Польшчы, напрыклад, арганізуюцца канторы юрыдычных парад, якія даюць бясплатныя кансультацыі людзям, якія не ў змозе заіх заплаціць. Другая справа — падтрымка дзеянняў незалежнай грамадзянскай і палітычнай думкі, гэта значыць інстытутаў публічных спраў у гэтих краінах (у Славакіі аж трох). У Венгрый большасць арганізацый займаецца справамі цыганскай меншасці. У Польшчы ад-

ной з арганізацый, якія атрымліваюць гранты, ёсць Фонд „Пагранічча”; зараз у гэтым Фондзе падтрымліваецца культурная дзейнасць літоўскай меншасці і старавераў, пасрэдна яўрэйскай меншасці (частка праграмы — архівізацыя і рэканструкцыя культуры яўрэяў з Сеянаў і ваколіц). Большаясць сум праграмы Фонду на Еўропу выдаткоўваецца ў Польшчы (з 5 мільёнаў дол. — 60%, паколькі тут арганізацыі і грамадства найбольш развітая і здольныя абсарбіраваць тыя фонды і добра іх выдаткоўваюць; на этнічныя справы — каля 300 тысяч долараў). У бюро прыходзіць вельмі шмат лістоў з пытаннямі і заяў (недзе 15 у дзень). Вельмі рэдка яны працягваюцца. Да выбраных звязатаемца дырэкторам дзеля шырэйшага прадстаўлення праекта. Ёсць арганізацыі, якія такія заявы працапануюць паставяць.

Якія праграмы маюць шанц на падтрымку? Калі дзеянні арганізацыі служаць завахванню і ўзбагачэнню гэтай грамадзянскай супольнасці, і тая дзеяннасць ёсьць інтэгручай. Фонду залежыць на ўспамаганні дзеянняў, якія ўзмацняюць свядомасць разнароднасці, але не на стваранні нейкіх сепаратызмаў.

Якія сродкі былі прызначаны на ўспашы магчымасць беларускай меншасці? Цэнтр атрымаў у мінулым годзе грант 100 тыс. долараў на гадавую дзейнасць („Пагранічніца” — 200 тыс. на два гады). Сумадапамогі будзе залежаць ад патрэб развицця Цэнтра. Плануецца, што Цэнтр будзе падтрымлівацца надалей і наступны грант будзе двухгадовы, каб арганізацыя мела магчымасць лепшай і шырэйшай планіроўкі дзейнасці (гэтак грант „структуральны”, на саму дзейні

прадстаўнікам ахвяр: сядзьце разам і дамоўцеся. Але калі яны не хочуць паразумецца, дык трэці бок іх да гэтага не прымусіць”.

Атрымоўваецца як у прымаўцы: двою сварацца — трэці карыстаецца. Немцам выгадна задаволіць патрабаванні яўрэя і такім чынам гарантаваць сабе спакой у будучым. Аднак прадстаўнікі ўсходнеўрапейскіх краін не хочуць, каб немцы куплялі сабе спакой іх коштамі паколькі яўрэйскія арганізацыі абараняюць інтарэсы толькі 120 тысяч ахваряраў яны — некалькі мільёнаў, прычым прадстаўляюць яны пераважную большасць усіх жывых яшчэ на свеце пацярпейшых ад прымусовай працы ў III Рэйху. Толькі ў самай Польшчы зарэгістраваных 488 700 ахваря.

Хаця ў выніку перагавораў максімальная кампенсацыя была ўстаноўлена на 15 тысяч марак на асобу, аднак польскія прымусовыя рабочыя могуць разлічваць толькі на некалькі тысяч марак. А гэта таму, што ў ліку пацярпейшых апынулася 226 тысяч асоб, якія працавалі ў баўэраў на гаспадарках. А гэтай катэгорыі арбайтараў немцы не хоцуць даць права на кампенсацыю. Відаць, лічаць, што гэта не была прымусовая работа, а толькі агратэхнічныя курсы. Аднак польскія ўлады абавязаюць выплаціць ім кампенсацыю з фонду, які атрымаюць іншыя катэг

Як вядома, калі мы не займаємся палітыкай, то яна займецца намі. Таму на Беласточчыне ідзе масавая асіміляцыя беларусаў, нават цэрквы перайшлі на польскую мову. Зліквідаваны беларуская школы, бо нельга назваць беларускай школу, у якой пару гадзін у тыдзень выкладаецца беларуская мова. Це магло б быць такое, калі б у Беларусі быў свой беларускі ўрад?

Беларусам Беласточчыны можа варта паглядзець на сваіх суседзяў літоўцаў Сувальшчыны. Яны, думаю, па-

насць, успамога арганізацыі ў стабілізацыі і развіцці). На пытанне журналістаў наконт магчымасцей беларускай меншасці ў нашым ваяводстве спадарыня дырэктар адказала, што факты гавораць самі за сябе, мінімальная „дапамога” на дзеянасць у шматкультурным рэгіёне, незалежна ад эканамічных цяжкасцей (7 тыс. зл.) таксама сведчыць пра адносіны лакальных улад. Таму Фонд будзе успамагаць дзеянасць Цэнтра, патрэбную і пазітыўную, і цераз праграму малых грантаў падтрымліваць праекты ўсяе меншасці. На пытанне наконт магчымасці падтрымкі радыё „Рацый” спадарыня дырэктар адказала, што яе праграма не падтрымлівае чыста медыяльных праектаў. Часамнейшая арганізацыя можа атрымаць грант на выдаўецкую праграму ці супрацоўніцтва з радыё і можа грант пайсці на гэтую мэту, але само радыё, прэса ці кніжныя выданні Фондам не падтрымліваюцца.

Ці за дапамогу патрабуеца штосьці ўзамен? Не. Дзейнасць Фонду гэта даванне грошай на акрэсленую мету. Фонд зацікаўлены зменамі ў грамадстве. Праекты павінны ісці ў гэтым напрамку. Фонд выказваецца за дэмакратыю, права чалавека, раўнапраўнасць, права жанчын, свабоду, у пэўным сэнсе і за эканамічны лібералізм. Фонду залежыць на недапусканні да этнічных канфліктаў, а на грамадскім міры. Не ёсць ён арганізацый харытатыўнай. Фонд Форда накіраваны на самаарганизаванне грамадства. Такой жа дзейнасцю займаеца і ў ЗША, дзе не браќуе этнічных і іншых канфліктаў, бяды іншых проблемаў.

Міра Лукша

рыі рабочых-нявольнікаў. Але калі яў-
рэі даб'юцца свайго, баўэрскім рабо-
чым грошай можа не хапіць.

Яўрэйскія прадстаўнікі адмовіліся весці дыялог з усходнееврапейскімі дэлегацыямі, сталі шукаць прыхільнікаў сярод нямецкіх дэлегатаў і амерыканскіх улад, а нават прабавалі дабіца падтрымкі расійскіх прадстаўнікоў. За грошы з фонду спрачаюцца таксама амерыканскія юрысты, якія падавалі ў амерыканскія суды калектывныя іскавыя заявы і такім чынам давялі да пераговораў з нямецкім бокам. Адны з іх схіляюцца да прапановы пяці еўрапейскіх дзяржаў, іншыя падтрымоўваюць яўрэйскія пазіцыі. Таксама няма сярод іх згоды наконт ганарапараў за юрыдычныя паслугі: мінімалісты хочуць 0,5%, а максімалісты нават 5% ад агульной сумы нямецкага фонду.

Як бачым, кожны бок стараеца вырваць як мага больш грошай з кампенсацыйнага фонду, некаторыя намагаюцца нажыцца пры нагодзе. У запале спрэчак гіне істота перагавораў: кампенсацыя за злачынства прымусовай, рабскай працы. Праціўнікі праекта пяці краін не хочуць таксама памятаць, што ахвяры з Цэнтральнай і Усходняй Еўропы атрымалі дагэтуль толькі адзін працэкт усіх нямецкіх кампенсацый за гітлераўскія праследаванні.

ІІІ.

другому розважають і, нягледзячы на меншую колькасць іх, захавалі сваю культуру, школу і сувязь з Літвою. Ці прыйшло б ім у галаву напісаць пра змарнаваную старонку?

Сп. Панфілюк не бачыць, што былі і ёсць у Беларусі патрыёты, якія да канца будуць змагацца за самое дарагое, за свабоду і незалежнасць Бацькаўшчыны. І наш святы аваязак, беларусаў замежжа, памагаць ім у гэтым.

Хведар НЮНЬКА (Вільня)

Першы беларускі тэатр

Мінае круглая гадавіна ўзнікнення першага беларускага тэатра. 12 лютага 1910 г. падчас беларускай вечарыны ў Вільні тэатральная група Ігната Буйніцкага (на здымку) паставіла п'есу ўкраінскага драматурга Марка Крапіўніцкага „Па рэвізіі”. Рэжысёрам спектакля быў Францішак Аляхновіч, а хор упершыню на падмостках тэатра выканалі твор Янкі Купалы „А хто там ідзе?”.

Можна сябе ўявіць атмасферу, у якой нараджалася пачуццё нацыянальной супольнасці сярод віленскай беларускай інтэлігенцыі. Шляхціц Буйніцкі, адукаваны ў галіне тэатралёзаўства, вёў сваю гаспадарку ў падвіленскіх Палевачах. Жыў сярод беларускага люду, якога багаты духоўны свет замацоўваў яго перакананне ў патрэбе развіцця культуры на аснове мясцовага фальклору. Дасканаліў ён народную творчасць і выкарыстоўваў яе ў арганізаваным ім аматарскім тэатры, які існаваў у маёнтку Буйніцкага ад 1907 г. Пару гадоў раней падобным шляхам пачала развівацца тэатральная і творчая дзеянасць Крапіўніцкага, які паспей са сваім тэатрам наведаць некалькі беларускіх гарадоў. Буйніцкі праўдападобна пакарыстаўся вопытам старэйшага за сябе на 20 гадоў украінскага драматурга. Змест драматычных твораў Крапіўніцкага закранаў праблемы, якія датычылі

таксама грамадства Беларусі — пошукаў тоеснасці люду, вырашэння сацыяльных і маральных праблем эпохі вялікіх пераўтварэнняў у Імперыі Раманавых. У tym часе свайго месца ў жыцці шукаў таксама Францішак Аляхновіч, які вярнуўся на родную Віленшчыну пасля шматгадовай вандроўкі з тэатральнымі трупамі па польскай зямлі. Тут нараджалася ў яго патрэба працы на беларускай ніве. Трэці вялікі прысутны на ўспомненай вечарыне — гэта Янка Купала. Яго твор „А хто там ідзе?” стаў як бы гімнам

маладой беларускай інтэлігенцыі. Яе тагачасны заклік „людзьмі звацца” выносиўся ад імя люду. Сёння можа гучыць ён прыніжальна, але тады праяўляў волю шляхецкіх ідэалістіў даць беларускаму музыку чалавечую годнасць, стварыць яго суб'ектам грамадскага жыцця, членам нацыянальной супольнасці, якая не дазволіла б праўбываючым на беларускай зямлі чужынкам пагарджаць мовай і культурай люду.

Год пасля інагурацыйнага спектакля тэатра Буйніцкага ў Вільні царскімі ўладамі быў зарэгістраваны Бе-

ларускі музична-драматычны гурток у Вільні. Адным з кіраўнікоў гэтай установы быў Вацлаў Ластаўскі, неўзабаве адзін з найбольш выдатных беларускіх палітычных дзеячаў. У структурах гуртка дзеянічала *Першая беларуская трупа Ігната Буйніцкага*. Афіцыйна такую назыву атрымаў гэты тэатр. У рэпертуары трупы былі перш за ўсё творы беларускіх аўтараў — Якуба Коласа, Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Каруся Каганца, Альберта Паўловіча. Не толькі п'есы ставіліся тады на падмостках гэтага тэатра. Акцёрамі дэкламаваліся вершы, спяваліся песні, а танцаўльны рух надаў некаторым выступленням трупы амаль эстрадныя харкатары. Буйніцкі спалучаў творчасць маладых беларускіх пээтаў, драматургаў, пісьменнікаў з творчасцю люду. Адпаведна аранжаваныя „музычкія танцы” былі ім уведзены на сцэну ў якасці дапаўнення зместу літаратурных твораў. Выклікала гэта атмасферу натуральнасці і гарманічнасці. Сярод выкананіяў былі вядомыя беларускія палітыкі і літаратары, напрыклад, Аляксандр Бурбіс, Змітрок Бядуля, Францішак Аляхновіч, Клаудзій Дуж-Душэўскі, Алайза Пашкевіч (Цётка), Леапольд Родзевіч.

На працягу двух гадоў Буйніцкі наўедаў са сваім тэатрам большасць гарадоў Беларусі. Пабываў таксама ў Пецярбургу і Варшаве. Ажыццяўляў усе ідэі, якія пропагандаваліся ў „Нашай ніве”. Газета са свайго боку інфармавала пра пабытку тэатра ў пасобных мясцовасцях Беларусі, змест п'ес і успрыманне іх грамадствам. Дзяякуючы віленскі трупе ажыццяўляўся тэатральная рух на беларускай зямлі. Аматарскія тэатры да I сусветнай вайны ўзніклі ў шматлікіх гарадах.

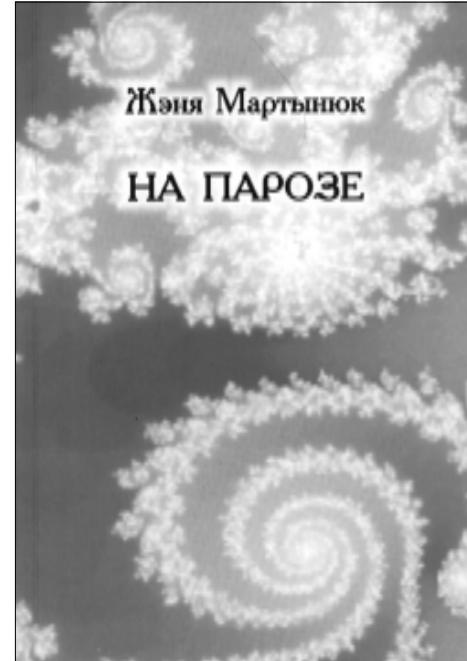
Найбольшы спектакль ставіўся тэатрам Буйніцкага 24 чэрвеня. У ваколіцы Вільні ў свята Купалы акцёры выступалі перад шматлікай, гарадской і вясковай публікай, якая ў натуральны способ уключалася ва ўсяночныя гульні.

Папулярнасць віленскага беларускага тэатра выклікала супрацьдзеянне з боку ўлад. Яшчэ больш дакучалі фінансавыя цяжкасці. Тэатр не быў у змозе самафинансавацца, а беларусы былі тады самай беднай нацыянальнасцю на сваёй зямлі. Прыйштык з гаспадаркі ў Палевачах, якім Буйніцкі падтрымоўваў тэатр, быў недастатковым, каб ліквідаваць дэфіцит. У канцы 1913 г. трупа спыніла дзеянасць. Была спроба аднавіць яе ў 1914 г., але пачатак вайны не пасадзейнічаў гэтым планам.

Буйніцкі памёр 9 верасня 1917 г., да апошніх дзён свайго жыцця арганізуячы тэатральная жыццё сярод беларускіх вайскоўцаў у расійскай арміі. Іншыя стваральнікі віленскага тэатра ўключыліся тады ў змаганне за беларускую дзяржаўнасць. Аднак для гэтай дзеянасці не хапіла добра гаўзісёра, таму ўсё закончылася на рэпетыцыях і дэмантрацыі волі. Дзяржавы стваралі цынікі, людзі з ідэямі, але без літасці. Паэты і нават найболльш выдатныя акцёры не маглі выкананы такай ролі.

Яўген МІРАНОВІЧ

Ластаўкай Жэнія вярнулася

Жэнія М., можаш нават па вокладцы пазнаць, што гэта за Жэнія — ён гэта ці яна? Ну, хай вам, чытачы і крытыкі, будзе: ужо па вокладцы пазнаеце, што Жэнія, якая ўсё стаіць *на парозе*, гэта далікатная паэтычная жаноцкая душа. Вось па гэтых марозна-карункавых узорах, якія каму мо асцыноюцца і з нечым касмічна-глыбокім — тая дыяментава-карункавая спіраль, светлая і трапяткая, якая быццам бы дабываеца з цэнтра ці мо накіроўваеца ў цэнтр, як звліны целаў касмічных у нейкай галактыцы. Ад дагледжанага, святочнага крышталёва-карункавага столічка і цёплых, свойскіх пачуццяў, да намагнічанага, адлеглага макракосмасу... Ад мікраскапічнай кропелькі, слязы, што ўпала з неба сняжынкай — да гарачага сэрца...

Душа, ачышчаная слязою, шукае свайго маленькага, ды на ўесь свет — шчасця. *Ранішняя раса мые абамелія ногі жанчыны*, якая ўсё ў дарозе, ды яшчэ не ведае, хоць у гады ўбівецца, *пад якой зоркай нарадзілася...* Мілая, усім зычлівая Жэнія, да якой жорстка дакраналася бяды і няшчасце, жах і знявага, ўсё свеціцца лагодай і дабрыней, у памяці людзей, якія з ёю супстракаліся, быццам нейкі светлы ўспамін-анёл добрый, хоць часам журботнай весткі... Добрая слова, добрыя думкі. Ды ніякай саладжавасці ў словах і паводзінах, жаноцкасці напаказ, какетлівай, а ўсім натуральнасці і звычайнасці. Жэнія, якой шэпчуць *травы сваю песню*, якая бачыць той

придарожны камень
німы сведак і друг
нікому непатрэбны,
і просіць паставіць яго на сваёй магіле.
Скульптар адкрые ў ім
непакорнасць і красу
зніме з майго сэруча
цяжар які я гадамі нясу.
Хто ведае той цяжар...

Вернеца Жэнія ластаўкай у сваё гніздо, трапяткой і роднай, а яе сэрца — з яго дабрыней і шчырасцю — адчуе і той, хто Жэнія яшчэ не ведае. Сустрэча з Жэнінымі вершамі — такое кароценькае спатканне на паўдараце. У Бельск, у Беласток, у жыццё, у будучыню. У дом, які будзе з мараў усіх жанчын. Хай паэтак, хай тых, што вершаў не складаюць на лістках паперы, а календарнымі лісткамі незадаважна асыпаецца іх звычайнае незмарнаванае жыццё.

Міра ЛУКША

* Жэнія Мартыніук, *На парозе*, Бібліятэчка Беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа” (кніга дваццатая сёмая), Беласток 1999, с. 45.

Барыс Руско папоўніў рады літаратараў

Паэт Барыс Руско дэбютаваў на станцыях „Нівы” ў 1992 г. Ад таго часу апублікаваў шмат сваіх вершаў і сенцэнцыі у многіх польскіх часопісах. У 1998 г. выйшаў яго першы зборнік „Wołanie w Puszczy Białowieskiej”, а год пазней другі — „Pełzanie po Ciszy”. І менавіта гэтыя два зборнікі разглядаліся на пасяджэнні камісіі Галоўнага праўлення Саюза польскіх пісьменнікаў у Варшаве, якая аднаголосна вырашыла прыняць белавежскага паэта ў рады члену Саюза. Сталася гэта ў палове лістапада 1999 г., але з тae прычыны, што Барыс Руско даўжэйшы час знаходзіў

ся ў Варшаве, пра гэты радасны факт мы даведаліся толькі цяпер, абы чым і паведамляем чытачам.

Барыс Руско атрымаў пасведчанне н-р 1176 і належыць да Варшаўскага аддзела СПП. У даны момант шукае выдаўца для свайго трэцяга зборніка „Szelest barw”. Паэт не спыняе творчай працы. Спадарожнічае яму яго сястра Вольга Шуркоўская, якая піша ўспаміны з жыцця свайго, сваіх блізкіх і родных з Падолян — яны публікуюцца ў белавежскім часопісе „Głos Białowieży”.

Пётр БАЙКО

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

* * *

У парку на лаўцы
Мы пазнаёмліся
Ты глядзеў у мае
вочы
блакітныя

Магда АЎКСЕЦЯЮК
„Мілена”

* * *

Калі будзеш сам
а тваё сэрца напоўніць
смутак
Успомні мяне
Нашыя
пацалункі і салодкія
слова
кахання

Эвеліна КАРЧЭУСКАЯ
„Мілена”

Мадонна — зноў у цэнтры

Удзельнікі XVIII Сустрэч „Зоркі” ўжо трэці раз спаткаліся ў Старыне. У першы вечар успаміналі папярэднія гады. На жаль, у агляданні фільмаў перашкодзіў страшэнны крык хлопцаў за акном, як выявілася — паклоннікаў адной з удзельніц — Жаны. Крыкі і намаганні распаленых кавалераў прычыніліся да ситуацыі, у якой трэба было пагасіць светло. І Жана зноў стала „Сустрачанкай Мадоннай”.

Мажна ЖМЕНЬКА
„Сустрачанка”

Памятны здымак пасля даклада пра інтэрв'ю.

XVIII Сустрэчы „Зоркі” праходзілі ў дніх 23-30.01.2000 г. у Старыне, што ў гміне Дубічы-Царкоўныя. Гэтым разам у занятках удзельнічалі 32 асобы з Гайнаўкі, Бельска-Падляшскага, Чыжоў, Падрэчан, Лядоў, Новага Беразова, Васількова, Хітрай, Ласінкі, Вяскоў, Нарвы, Макаўкі, Ягаднік, Істока, Дубіч-Царкоўных, Грабаўца, Беластока.

Удзельнікі пад кірункам Ганны Кандрацюк і Галіны Бялькевіч працавалі ў трох рэдакцыях: „Без загалоўка” (галоўны рэдактар Міхась Сцепанюк), „Мілена” (галоўны рэдактар Анна Садоўская) і „Сустрачанка” (галоўны рэдактар Жанэта Роля).

На працягу тыдня маладыя журналісты знаёмліся з асноўнымі відамі журналістыкі.

Заняткі на тэму прэсавай інфармацыі і рэпартажу вяла Ганна Кандрацюк, пра інтэрв'ю дакладваў Яўген Міранович, а з фельетонамі знаміў Віталь Луба.

Другой паловай XVIII С „3” былі Тэатральныя заняткі, якімі кіравалі Аліна Ваўранюк і Пятрусь Пракопчык. У выніку ўдзельнікі „Сустрэч” склалі пастаноўку пад загалоўкам „Ой”. Спектакль-кабарэ „Ой” адклікаецца да песенных і літаратурных традыцый Беласточчыны. Яго прэм'ера (запісаная беластоцкім тэлебачаннем) адбылася

29.01.2000 г. і прыцягнула шырокую публіку — мясцовую моладзь і башкью удзельнікай Сустрэч „Зоркі”. Неўзабаве пабачаць свет таксама трыв часопісы — „Без загалоўка”, „Мілена” і „Сустрачанка” — плён XVIII С „3”.

Арганізатар і ўдзельнікі XVIII Сустрэч „Зоркі” дзякуюць сваім спонсарам:

— Міністэрству культуры і нацыянальнай спадчыны,
— Польскаму фонду дзяцей і младзі.

XVIII Сустрэч 23-30.01.2000

Другое слова

Вядома, што апрача Сустрэч „Зоркі” вядзеца вельмі многа розных журналісткіх варштатаў. Як і на Сустрэчах людзі пішуць там даволі цікавыя рэпартажы, фельетоны і іншыя віды публіцыстыкі. Няхай яны будуць прыгожыя, дасканалыя, словам, найлепшыя ў свеце, аднак, не могуць раўняцца з гэтым, што ўзнікае на Сустрэчах. Менавіта — ніякі лагер не можа пахваліцца гэтым, што ўвёў у слоўнік новае слова. Сустрэчы маюць такія два! Першое — гэта вядомае ўжо цэлай беларускай моладзі, непаўторнае „куль”. Чалавекам, які ўвёў яго ў беларускую лексіку быў Андрэй Паплаўскі. З гэтай пары карыстаецца ім кожны светлы беларус. Апошнім часам паявілася новае, больш цікавае слова. А было гэта

так: XVIII Сустрэчы „Зоркі”; аўтар; іду ў пакойчык. На зямлі ляжыць таямнічая картачка. На ёй намалявана сэрца, а ў сярэдзіне: „Міхась ЛОВЭ”. Што „Міхась” нічога дзіўнага, але гэтае другое слова! Аўтар або аўтарка (хіба гэтае другое) не хацеў паўтараць за іншымі і пісаць „кахаю”, што ўжо даўно праелася. Іншая справа, што сказанае чужаземцу будзе адразу зразумелае. То, што ад гэтай пары ўсе будуць гаварыць, што яны „ловэ” іншую асобу — не здзіўляе. Клопат, а нават страх выклікае тое, што няма каму прыпісаць аўтарства гэтага слова. Напэўна, гэта адна з амаль 30 сустрачанак. Але хто?

Міхась СЦЕПАНЮК
Старына 15, 25.01.2000 г.
„Без загалоўка”

Сустрачанская мадонна забралі ў падарожника сябру-журналіста.

Сцэнка „Думка на два сэры” — Эвеліна Карчэўская і Марцін Анішчук.

Амант і Казанова

Жыў адзін хлопец. Ён добра вучыўся, быў мілы, любіў сваіх сяброў і сябровак. Аднаго разу за добрыя вынікі ў навуцы атрымаў узнагароду. Гэтай ўзнагародай было запрашэнне на адпачынак на тыдзень часу. Гэты хлопец называўся Дам'ян. Дам'ян быў здзіўлены гэтым, што атрымаў запрашэнне, але адразу згадзіўся. Калі прыехалі ў Асяродак адпачынку, у якім мелі жыць, было там многа іншай моладзі. У час заняткаў яны развучалі песні. Для Дам'яна спадабалася адна дзяўчына і ён закахаўся. Яе звалі Сільвія.

Яны пазнаёміліся дзякуючы Олі, іншай сябровцы. Сустракаліся пасля заняткаў. Аднаго разу ён яе пацалаў. Сябры Дам'яна гаварылі на яго „Амант”, „Казанова” і падобныя слова. Дам'ян і Сільвія не зважалі на іх. Яны апрача сябе не бачылі нікога іншага. Увесе час думалі пра сябе. Яны гаварылі пра сябе. Спатыкаліся ў кожную вольную хвіліну. Але настаў канец адпачынку і трэба было ехаць дамоў. Закаханыя паабязалі, што будуть пісаць сабе лісты.

Марцін Анішчук
„Без загалоўка”

Валянцінкі

Чаму кахаюць нас тыя, якіх мы не кахаем, а мы кахаєм тых, якім наша каханне непатрэбна? На жаль, лёс часта такіх іхтры і злосны, што робіць нам розныя фокусы. Хлопец кахае, дзяўчына — не і наадварот. Чаму?

Вучоныя з Кембрыйскага гавораць, што прычыны гэтага трэба шукаць у сне. Якраз ноччу развіваюцца харектары людзей. У час сну мы марым, а праз гэта адпаведна глядзім на свет і жыццё. Іншыя тэорыі шукаюць паяснення ў законах натуры, а асабліва ад вечных паводзінах мужчынскага роду. Хлопцы найчастей займаюцца камп'ютэрнай і аўтамабілем. Рэдка бывае, каб „такі” падумаў аб дзяўчыне, аб каханні, а калі ўжо знайдзеца „гэты цудоў-

цей сустрэць. Можа маецца супольных знаёмых?

2. Будзь натуральнай! Не кладзі на твар 10 тон пудры, кілаграмаў фарбы і 3 кілаграмы памады, калі ведаеш, што ў гэтым дзень яго спаткаеш. Апранайся як заўсёды (абавязкова прыгожа!).

3. Не будзь „папляй”! Не глядзі на яго бесперапынна! Можаш часам усміхнушца, сказаць „прывітанне”, але не залівай яго патокам слоў.

А цяпер рандэву! Што зрабіць, каб не скончылася на гэтай адной сустрэчы?

1. Магія чароўнага позірку. Глыбокі погляд „вока ў вока” можа зрабіць больш, чым „трайкатацце”. Гэта афарбоўка таямнічасці, якую хлопцы вельмі любяць у дзяўчын.

„Рапазисы з Трывеэзы” — сцэнка „Ты казала”.

ны” і так не здолее быць сапрадутным Рамэа. Нягледзячы на ўсе тэорыі, большасць дзяўчын дзяўчын дзякуючы рамантызму. Вячэры са свечкамі, доўгія шпацыры, поўныя эратызму пацалункі прыкронаючых сэрца песнях або любові — гэта мары кожнай з нас.

Усё, што Ты павінна ведаць, каб ён Цябе заўважыў, дамовіўся з Табою, каб Вы потым жылі разам доўга і шчаслівай!

1. Не гавары замнога, толькі рабі, што трэба! Не расказвай усім, каго сустрэнеш, пра сваё каханне. Калі хочаш, каб штосьці між вами заіскрылася, уважліва наглядай за ім. Даведаешся, дзе можаш яго найчас-

2. Слухай! Калі хлопец гаворыць — не перарывай (нават калі гэта для цябе нуднае і мала цікавае).

Што можаш зрабіць, каб быць з ім шчаслівай?

1. Будзь незалежнай! Не адмаўляйся ад усяго толькі з увагі на яго. Вам неабавязкова рабіць усё разам. Будзь максімальная незалежнай і самастойнай! Будзеш тады яшчэ больш цікавай, а ён будзе цябе шанаваць.

2. Сцэнам зайздрасці — не! Жыві і дай жыць іншым!

3. Будзь шчырай! Не скрывай нічога перад каханым. Гавары „павоюму” — хутчэй будзе.

Мажна Жмэніцька
„Сустрачатка”

Сцэнка „Ты прыходзь пакуль не сплю”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Эчы „Зоркі” О г., Старына

Мы пазнаёмімся

Рэдакцыя „Мілена” памяшчае рэкламу дзяўчат, якія шукаюць сваіх партнёраў-ідэалаў. Адрасы нашых герайні вядомыя рэдакцыі. Усіх зацікаўленых просім званіць або пісаць на адрас рэдакцыі (Сустрачэы „Зоркі” — Старая Старына — толькі ў канцы студзеня)

Бэця, 11 гадоў. Істэрыйка. Шукае спакойнага хлопца з-пад знаку Дзевы, які любіць шпацыры па лесе. Падабаюцца ёй малыя і пузатыя маладзёны.

Гуся, 11 гадоў. Асаблівая прыкмета — лянота. Шукае працавітага принца, майстра на ўсе руки. Узрост неабмежаваны.

Вавёрка, 10 гадоў. Ад дзесяці гадоў шукае мужчыны-вавёрніка, які любіць лузаць арэхі, сядзець у парку на лаўцы і заглядаць у блакітныя очы. Рамантычка з доўгімі валасамі.

Блясія, 11 гадоў. Яе лозунг: „Не краінайце мяне”. Шукае паслухмянага,

маўклівага кавалера, з якім можна прагаварыць доўгія, зімовыя вечары.

Глінка, гадоў 13. Пра сябе — у жыцці люблю спаць, співаць і есці. Патрабую партнёра, які будзе захапляцца маймі здольнасцямі. Пажаданы кавалер з недахопам слыху, найлепш глухі.

P.S. Густую ў спелых творах прыроды.

Мастачка, 14 гадоў. Шукае настаўніка пластыкі і кухара ў адной асобе, без дурных прывычак, тыпу парнаграфія сярод непаўнолетніх.

Пісменніца, гадоў амаль як Сустрачэы „Зоркі”. Шукае семінарыста, непадуладнага загадам адносных улад. Любіць чырвоныя ружы, хаця іх ужо няраз пракляла.

Ідеальная кандыдатка на мясцовую матрону. У планах кніжкі пра трагічнае каханне парафіян.

„Мілена”

Сустрэча каляднікаў

Наймалодшыя каляднікі.

12 студзеня ў будынку Гміннага асяродка культуры ў Дубічах-Царкоўных пад лозунгам „Ратаваць ад забыцця” адбыўся агляд калядных калектываў, арганізаваны праваслаўнымі прыходамі з Дубіч-Царкоўных, Старога Корніна і Вэрстока, Гмінным асяродкам культуры ды Гмінай публічнай бібліятэкай. Удзельнікі агляду былі падзелены

на дзве катэгорыі: I — дзеци з класаў 0-3 і II — класы 4-8.

У першай катэгорыі, у якой выступіла 9 калектываў малодшых дзетак, журы прысудзіла:

— першую прэмію Касі Анхім, Басі Тамчук, Юліце Харытанюк, Пятру Аксенюк і Мірку Харытанюку,
— другую — Касі Крук, Люцыне Джэга, Паўлу Невядомску і Адрывану Жаку,
— трэцюю — Басі Трафімюк.

Апрача згаданых выкананіць выступілі яшчэ:

— Міхал Тамашук і Марэк Харытанюк,

— Тамаш Урублеўскі і Тамаш Кендысь,

— Адам Аўксенюк, Пётр Божка, Ян Гаеўскі і Пётр Іванюк,

— Лукаш Івацік, Тамаш Каліноўскі, Каміля Сурэль і Пшэмак Троц,

— вучні нульвога класа,

— вучні другога класа.

У другой катэгорыі выступіла 11 калектываў. Журы прысудзіла:

— першую прэмію Касі Анхім, Басі Тамчук, Юліце Харытанюк, Пятру Аксенюк і Мірку Харытанюку,

— другую — Касі Крук, Люцыне Джэга, Паўлу Невядомску і Адрывану Жаку,

— трэцюю — Басі Трафімюк.

Выступілі яшчэ калектывы:

— Аня Баравік, Івона Мацкевіч, Аня Кірызюк, Магда Рыбак, Марыёля Гаеўска, Аня Герман, Крыся Далінска, Аня Тамашук, Тамара Кендысь і Кася Леанюк,

— Анэта Галімская, Моніка Богунь, Бажэна Ляўчук, Ася Гаўрылюк, Уля Назарук і Аня Абрамюк,

— Івона Богунь, Моніка Чыкін і Аня Скавародка,

— Марыуш Кіпрыянюк, Богусь Краўчык і Данель Невядомскі,

— Магда Аўксенюк, Юліта Анхім, Оля Шыманюк,

— Пётр Чыкін і Давід Святлоўскі,

— Дарэк Хмелюк, Марцін Чыкін, Ян Леанюк і Давід Чыкін,

— Юстына Хурса і Каміля Каролька.

Усе выкананіцы атрымалі ўзнагароды, сувеніры і дипломы.

Каляднікаў ацэнівалі журы ў складзе: Ніна Добаш-Карпюк — дырэктар Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных, Іланта Соха — дырэктар Гміннага асяродка культуры, Галіна Бількевіч — настаўніца, Бажэна Маркевіч — настаўніца і а. Славамір Аўксенюк — свяшчэннік з Дубіч-Царкоўных. На маю думку яны спрэядліва і са страхам Божым асанілі, хто чаго варты, каб наша каштоўная калядная традыцыя не пагасла.

Варта яшчэ згадаць, што 15 студзеня найлепшыя калектывы выступілі ў павятовым конкурсе ў гайнаўскім „Гурніку” і там перадавое месца было прысуджана нашаму калектыву ў складзе: Павел Невядомскі, Адрыван Жак, Люцына Джэга і Кацярына Крук.

Такога конкурсу калядак яшчэ ў Дубічах-Царкоўных не было; гэта быў першы і, яўпэйнены, не апошні. Сэрца цешыща, што наша спадчына, традыцыя і культура набіраюць новую таямнічу моц. І, дай Божа, каб мае мары ў гэтай галіне збыліся.

Мікалай ПАНФІЛЮК
Фота Касі Дэміянюк

Бабулям і дзядулям

Канцэрт бабулям і дзядулям, арганізаваны вучнямі Музычнага гуртка ў Гайнаўцы і Гайнаўскім стараствам, адбыўся 21 студзеня 2000 года ў Беларускім музеі.

У канцэрце выступіла 18 выкананіць. Ігры на музычных інструментах вучаць іх інструктары белліцэя Бажэна Ляўчук і інструктар музычнага гуртка Вальдэмар Савіцкі. Дзеци і моладзь іграли на піяніна, аргане, акардэоне, спявалі калядкі і свецкія песні. Больш вопытныя вучні выконвалі кампазіцыі Фрыдэрыка Шапэна, ігралі „Паланез” Міхала Агінскага і творы сучасных кампазітараў. Працаўнік стараства Валянціна Горбач, якая вяла канцэрт адзначыла, што вучні ўжо чарговы раз паказваюць сваё майстэрства.

Музычны гурток з'яўляецца філіялам Беластоцкага музычнага таварыства і існуе ў Гайнаўцы каля чатырох гадоў. Яго інструктар Вальдэмар Савіцкі за-кончыў сярэднюю музычную школу, а пасля вучыўся ў Музычнай акадэміі ў Кракаве. Раней амаль 20 гадоў вёў музычны гурток у Чаромсе, а яго вучаніцы — Барбара Кузуб і Бажэна Ляўчук з'яўляюцца зараз апякункамі калектываў „Чарамшына” і „Знічка”. У музыч-

ным гуртку вучыцца 18 вучняў ва ўзросце ад 6 да 17 гадоў, а заняткі адбываюцца два разы ў тыдзень. Апрача вучобы ігры на інструментах моладзь знаёміцца з тэорыяй і пасля некалькіх гадоў наука некаторыя паступаюць у сярэднюю музычную школу ў Беластоку.

На заняткі музычнага гуртка прыходзяць не толькі жыхары Гайнаўкі. Прыязджаюць таксама дзеци і моладзь з іншых мясцовасцей Гайнаўскага павета. З Арэшкава даязджаюць Малгажата Навіцкая і Міхал Маркевіч, якія вучыцца іграць на аргане. Ходзяць на заняткі трох сястры Малгажата, Анна і Данеля Дудзіч з Ласінкі, якія выступаюць у вядомым калектыве „Лісічкі”. У гуртку іграюць яны на аргане і ахвотна спяваваюць беларускія песні. З Істока прыязджае Павел Невядомскі, які вучыцца іграць на акардэоне, а нядайна стаў хадзіць на заняткі іншы акардэніст Тамаш Сцяпанюк з белліцэя, які выступае ў школьнім гурце „Гоман” — пераможцы леташняй „Бардаўскай восені”.

У музеі выступіла таксама троє выкананіць, якіх рыхтавала Бажэна Ляўчук. Кышытраф і Войцех Схабоўскі іграли калядкі на піяніна, а Іаанна Сіда-

На аргане іграе Міхал Маркевіч.

рук выконвала сучасную музычную кампазіцыю. Бажэна Ляўчук працуе музычным інструктарам у белліцэі і вядзе „Знічку”, у якой выступае 12 вучняў. Дзесьць белліцістаў вучыцца іграць на піяніна індывідуальна. Кася Кучко і Малгажата Янчук іграюць на піяніна і спяваваюць у „Знічцы”.

просту — Васі. А Клавуня — Клава, жонка пісьменніка. Вось так проста, не хаваючыся за выдуманыя імёны, вядзе чытача пісьменнік па сваіх сцяжынах. Упэйнена, што гэта не мастацкі прыём, а творчая манера Майстра, трапіць у кола зроку, якога (альбо на языку) не ўсім „пашчасціц”.

Спачуваю Клавуні. Мала б знайшлося кабет, жадаючых быць „праслáўленымі” такім чынам. Склалася ўражанне, што яна — памяркоўная жанчына, якая любіць і шануе свайго мужа, літасціва даруе яму, tym самым забяспечваючы надзеіны тыл, што спрыяе творчасці. Здароўя ёй і цярпення надалей.

Васіль Петручук, як і кожны, дасведчаны жыццем творца, здольны на кожным кроку ў звычайнім бачыць нешта непадуладнае воiku звыклай асобы.

У нашым імклівым часе на ўсё, што

бацькі хвалілі Бажэну Ляўчук і Вальдэмара Савіцкага за іх умелую педагогічную працу. Пасля выступленняў быў наладжаны пачастунак. Чарговы канцэрт маладыя музыканты і спевакі прадбачваюць даць летам.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Стаўлю чарку!

Васіль Петручук... Імя гэта прыйшло да мяне. У адным з мінулагодніх нумароў „Нівы” прачытала я аповед Наталлі Герасімюк пра знаёмыя з пісьменнікам на нарадзе ў Беластоку, падчас якой аўтар падарыў ёй сваю новую книгу „Клавуня, гэта я, твой Вася”.

І вось апошняя інфармацыя — Славамір Кулік піша аб сустрэчы гайнаўян з пісьменнікам у Беларускім музеі. Неўзабаве адбылося і маё знаёмыя з кнігай, а праз яе — і з асобай творцы.

Прачытала за адзін прысест. Пасля перачытвала. Асобныя месцы — ўголос, каб пасмяляліся разам са мной і мае сяменіні.

Адна вокладка чаго каштуе! Не сама

вокладка, а малюнак на ёй. У тон яму вокладка, а малюнак на ёй. Падкупіла мяне яшчэ і тое, што аповед вядзеца ад першай асобы, так званага лірычнага героя — аўтара, а па-

віруе вакол, у пісьменніка свой здаровы, натуральны погляд на чалавечыя каштоўнасці і варта прызнаць гэтыя крэтычныя ўніверсальнім, агульначалавечым.

Прытрымліваюся думкі, што з'яўленіе на літаратурным небасхіле Беласточчыны новай кнігі Васіля Петручuka — выдатная з'ява.

Як пісаў некалі М. Танк, натуральны ацэнкай творчасці адoranага прыродай чалавека было наступнае:

Калі твор быў добры,

дык ставілі чарку,

А дрэнны —

халтуричыка білі па карку.

Чарка — за мною паважаны аўтар. Вялікі дзякую за кнігу, за беражлівасць да роднай мовы, за добры гумар, якога часта так не хапае нам у жыцці.

Тамара ЛАЎРЭНЧУК, г. Высокое

Пружанскі хор у Белавежы

Міжнародныя сустрэчы заслугоўваюць на апісанне тым больш, калі тычацца памежжа і яго людзей, неаднойчы звязаных кроўнымі вузамі. Дзе чалавек бліжэй натуры, дзе натура бліжэй Бога як у старадаўнім лесе?

Калісі Белавежа і Гайнаўка мелі свой раён у Пружане (так гэты горад пісаўся да 1772 года і ў міжваенны час). Гайнаўка да 1951 года была толькі сялом, а цяпер налічвае 25 тысяч жыхароў. Учынілі гэта чыгуначны і дарожны вузлы, лесапільні і сталярні, а сусветную славу даў ёй міжнародны фестываль царкоўнай музыкі.

Велікапышнай красы шашу Белавежа — Пружаны даўжынёй амаль 45 км збудавалі ў канцы XIX ст. рускія салдаты ды па ёй у 1934 годзе і пазней шлі хрысціянаў працэсіі дзеля цуду плачучай на Галгофе Божае Маці ў пружанскім саборы. Пасля сусветнай вайны ў апошні час ледзь-ледзь пачаўся рух у адваротны бок, бо двойчы прыехаў на фестываль пружанскі камерны хор — састаўлены з настаўнікаў — і двойчы зачяяў другое месца. База для гэтага ёсьць, бо ў горадзе над ракой Мухавец цяпер дзейнічаюць пяць сярэдніх школ (на жаль, рускамоўных, акрамя беларускай

літаратуры і мовы як прадметаў), а перад вайной былі толькі дзве гімназіі: дзяржаўная імя А. Міцкевіча і яўрэйская. У першай вучылі па-польску, а ў другой на ідыш і юрыще.

Штогод на „задушкі” народ з Белавежы без візаў перасякае граніцу на ўсход, каб наведаць могілкі сваякоў. Пры такой нагодзе паехаў калісі і журналіст „Нівы” М. Ваўранок, які, вярнуўшыся, напісаў артыкул „Падружыце з Пружанамі”. На жаль, не расказаў ён самага важнага, менавіта пра іконы сабора, пра адрамантаваны касцёл і — перад усім — пра схаваны ў парку славы на ўсю Беларусь палацык маршалка шляхты В. Швыкоўскага (1817-1900), пра які выйшла ілюстрація брашуру У. М. Пярвышина „Пружанскі палацык — гістарычна-архітэктурны нарыс” (Мінск 1992, „Полымя”). Там пішуть і пра грандыёзны Прачысценскі храм, які згарэў ад савецкіх снарадаў у 1944 годзе. Усё гэта ведаў а. Сяргей Корх з Белавежы і запрасіў пружанскі камерны хор пад кіраўніцтвам Аляксандра Драбышэўскага (дырыжора з вышэйшай адукацыяй). 17 каstryчніка 1999 г. селі яны ў свой аўтобус, даехалі да Белага Ляска, перасяклі пеш-

Пружанскі хор у сваім саборы.

шу вароты ў гранічным паркане з сеткі (а на ёй калючы дрот), селі ў польскую аўтамашыну і праехаўшы 47 км, былі там, дзе цар Мікола II слухаў літургію г.з. у царкве святога Мікалая.

Хор састаўлялі 6 басаў, 3 тэнары, 6 альтаў і 6 сапрана — разам 21 спевак. Пасля канцэрта гасцей пачаставалі, прынеслі ў падарунак кнігу „Ścieżkami prawosławia”, вельмі пахвалілі і з удзячнасцю праводзілі хор у дарогу з просьбай, каб зноў у будучыні прыехалі.

У Белавежы з 1993 г. ёсьць свой маладзёжны парафіяльны хор. Гэта галоўным чынам навучэнцы і студэнты (25 спевакоў). Хор, якім дырыжыруе Георгій Кулік, у 1998 г. на фестывалі ў Гайнаўцы дастаў узнагароду. Але ім яшчэ не раўняща з пружанскімі прафесіяналамі, якія вярталіся дамоў ўсё ж з нейкім сумам, бо па віне арганізатораў іх канцэрт слухала толькі 20-30 чалавек... з лічбы 3 000 жыхароў Белавежы.

(oo)

На слядах мінулага

Кнышын

Мястэчка над рэчкай Яскранкай саюю назыву ўзяло ад слова *кныши*, якое ў рускіх гаворках абазначае круглы пірог з цыбуляй. Відавочна, колішнія жыхары гэтага пасялення славіліся выпечкай *кнышоў*. У 1536 г. мястэчка называлі *Кнышину*.

Гісторыя Кнышына пачынаеца ў XIV стагоддзі, калі літоўскія баярын Вайдыла, швагер Ягайлы, засноўвае пасяленне Вайдылаўку. Пазней князь Вітаўт пабудаваў у ваколіцы Вайдылаўкі драўляны двор абаронча-паляўнічага характару.

З лінстрацыі Бельскай зямлі, праведзенай у 1536 годзе можна даведацца, што міліо ад пазнейшага Кнышына над рэчкай Вадзілаўкай, прытокам Яскранкі, якая ўліваецца ў Нарву вышэй Тыкоціна, стаяў паляўнічы двор. Гэты двор наведвалі князі Вітаўт, Зыгмунт Кейстутавіч, а каралі Казімір і Аляксандар адтуль адпраўляліся на паляванні. У двары былі стайні і іншыя гаспадарчыя пабудовы. На будову наймалі бельскіх, суражскіх і гродзенскіх людзей.

У памежным вопісе ад 1536 года згадваецца, што каля дарогі з Дзенцялові да Ядэшкі знаходзіцца *могилы*, где обопольных сел люд Русь кладутся.

На гэтай тэрыторыі сутыкнуліся польскія, рускія, літоўскія і крыжакі ўплыўві — чатыры культуры і дзве рэлігіі. Стары Вітаўтавіч двар у 1494-1503 гадах быў спалены Мікалаем Радзівілам. У канцы XV стагоддзі Ян Радзівіл перадаў кнышынскую маёмастць свайму брату Мікалаю —

жамойцкаму біскупу, які пасля перадаў яе каралю Зыгмунту Старому ў 1503 годзе.

У палове XVI стагоддзя для Зыгмунта Аўгуста ўзвядзены быў каралеўскі двар. Стаяў ён на раўніне паміж ставамі. У 1530 годзе каралева Бона назначае Аляксандра Хадкевіча на пасаду кнышынскага старосты. Па загадзе каралевы ў 1538 годзе Хадкевіч размерыў мястэчка Кнышын, размешчіў рынак і вуліцы.

У 80-я гады XX стагоддзя месцазнаходжанне двара ўстаноўлена было пры сёняшній вул. Белацоцкай. Гэту тэрыторыю ў XVIII стагоддзі прусакі падзялілі на гарадскія парцэлі. Белацоцкі гісторык д-р Юзэф Марошэк для мясцовай штодзёнкі „Кур’ер парапаны” 19 снежня 1996 г. сказаў, што на месцы сёняшніх школы была царква, пабудаваная ў 1551 годзе — маленькая, якая стаяла побач каралеўскага двара. Зыгмунт Аўгуст паставіў яе спецыяльна для сваіх прыдворных, частка якіх была праваслаўнага веравызнання. Будова царквы сталася неабходнасцю з прычыны пастаянага росту колькасці жыхароў рускага паддоляння. Гісторык Аляксандар Ябланоўскі мяркуе, што пад канец XVI стагоддзя рускага насельніцтва грэчаскага абраду было столькі ж, што і мазавецкіх лацінінкаў. Паводле яго, у Суражскім і Кнышынскім прыходах Бельскай зямлі напэўна мусіла быць па некалькі цэрквяў.

Прафесар Ежы Вісіненскі лічыць, што дзве вясковыя царквы і адна гарадская ў Кнышыне знаходзіліся ў паўднёвой частцы Кнышынскай пушчы, дзе сягаў

уплыў рускага насельніцтва з поўдня. Абазначае гэта, што для гэтых людзей быў створаны прыход. Да месца будзе тут прыгадаць, што ў 1543 годзе кароль Зыгмунт Аўгуст па дарозе ў Кнышын спыніўся ў Супрасльскім манастыры, дзе ўдзельнічаў у багаслужбе.

Захавалася прывілея Зыгмунта Аўгуста ад 1551 г. для кнышынскай Праабражэнскай царквы на дзве валокі зямлі, у якой чытаем: *Жигімонт Август, Божью милостью король Польский, великий князь... Был нам челом богомолец наш поп с Святого Спаса в месте нашем Кнышинском Игнатий, и поведел перед нами, иж он будучи при той церкви, поживенъ ни которого мети не может, для того иж наданъя жадного к ней, земли теж, с чего бы мел хлебокормле мети, ему не придано, а злаича, иж всю землю межи подданных наших на волоки померены и на чынишу разданы. И был нам челом, абыхмо ему к той церкви Божкой надали две волоки вольных, так яко по иным двором нашим на церкви Божъи с расказанъя нашего по две волоки вольные есть надано, якож и воевода Новогородский, маршалок дворный, подскарбий земский, староста Слонимский, пан Иван Горностай о том нас жедал.*

А так мы, для размноженъя фалы Божесе и на причину пана воеводы Новодворского, за чоловічеством того пана, з ласки наше гospодарское то учинили, придали есьмо к той церкви Божой две волоки вольных мети будучы свешенники, которые в той церкви Божской будут, тье две волоки держати и вживати на вечные часы, а за нас Господа Бога просити, а плату ни которого мети не может, для того иж наданъя жадного к ней, земли теж, с чего бы мел хлебокормле мети, ему не придано, а злаича, иж всю землю межи подданных наших на волоки померены и на чынишу разданы. И был нам челом, абыхмо ему к той церкви Божкой надали две волоки вольных, так яко по иным двором нашим на церкви Божъи с расказанъя нашего по две волоки вольные есть надано, якож и воевода Новогородский, маршалок дворный, подскарбий земский, староста Слонимский, пан Иван Горностай о том нас жедал.

(правяг будзе)

(агс)

Гайнаўка — стаціца каляднікаў

[1 ♂ працяг]

турбавалася, што з калектыву з 14 асоб з-за хваробы не ўсе маглі выступіць на ваяводскіх спатканях.

Меншы эстрадны вопыт у вучняў з калектыву „Сонейка”, але ў Гайнаўцы заспявалі яны вельмі добра. Журы найбольш спадабаліся дзве калядкі: „Сёння ў месце Бэтлееме” і „Нарадзіўся нам, з’явіўся”. Іх апякункі, настаўніцы з Кленік Вольга Германюк і Люцына Максімюк сказаў, што спецыяльна для гэтай сустрэчы падабралі яны і апрацавалі беларускія калядкі, якія развучвалі разам з акардэністам Міхалам Аўхіменем. Вучні нядайна перамаглі на павятовых спатканях, а восенню мінулага года, у час конкурсных выступленняў „Z nutką za ran brat”, арганізаваных у Гайнаўскім дому культуры, атрымалі ўзнагароду дырэктара ГДК за выступленне з беларускай песнёй.

Кожная група калядоўшчыкаў атрымала падарункі ад галоўнага арганізатора спаткання — Ваяводскага асяродка анимациі культуры ў Беластоку. Такі падарунак з рук Барбары Пахольскай атрымаў дырэктар ГДК Мікола

Бушко са словамі падзялі для ўсіх працаўнікоў Дома культуры за выдатную арганізацыю мерапрыемства і працу на ніве захавання калядных абрадуў. Пратыц было многа, бо пачынаючы з 1980 года, калі ў Нарве адбыўся першы раённы агляд калядак і выстаўка гвоздзікі, найчасцей у Гайнаўскім дому культуры адбываючыся раённыя, а апошнім часам і ваяводскія спатканні каляднікаў. Дырэктар Мікола Бушко прыпомніў складанасці восьмідзесятых гадоў і сёняшнія станоўчыя ўмовы для захавання абраду калядавання.

Старшыня журы праф. Ежы Сырудкоўскі даў толькі агульную ацэнку выступленняў калядоўшчыкаў, а поўныя рэзультаты працы журы абвешчаны былі 2 лютага г.г. У паасобных катэгорыях вылучаны былі найлепшыя калядкі. Сярод дарослых праваслаўных калядоўшчыкаў найвышэй ацэнілі калядкі „Арэшкі” з Арэшкава і „Журавінкі” з Агароднічак, а ў групе пра-васлаўных дзяцей і моладзі за найлепшыя калядаванні вылучылі „Сонейка” з Кленік і „Лісічкі” з Ласінкі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Ішла Божая Маці праз пушчу

У паўднёва-ўсходнія частцы Белавежскай пушчы, на беларускім баку, знаходзіцца вялікі камень, на якім адцінты два сляды — абутай і босай ступні. Жыхары гэтай ваколіцы алавядаюць легендзу, якая тлумачыць іх узімкенненне. Вось, калісці працяг Белавежскую пушчу ішла Божая Маці (?). Калі праходзіла побач згаданага каменя, упаў ёй у бот кавалачак галінкі. Яна прысела на камені, каб яе вытрасці. А тут паявілася змяя! Божая Маці ўскочыла з адным ботам у руцэ на камень, адтуль і ўзяліся два розныя сляды.

Наогул пра гэтую камень мясцовыя людзі ведаюць здаўна, але не распавя-

Пётр БАЙКО

Фурманкі прывязалі да плота і пакінулі

Расказ Антона ПОРАЦА, народжанага 10 ліпеня 1903 года ў Кутавой, Нарваўскай гміны.

27 жніўня (14 па старым стылі) 1915 года, дзень перад Спленнем, жыхары Кутавой пакінулі сваю вёску і падаліся ў бежанства. Вёска збаламуцілася і стала ўцякаць, бо надыходзілі немцы, пра якіх гаварылі, што маюць толькі адно вока, не гавораць і мардуюць жанчын. Нашыкавалі вазы, парабілі на іх буды. Кароў паздавалі ў Нарву, апрача тых, якія цягнулі воз, у каго не было каня. Некаторыя вялі па адной свінцы, так як мы. На нашым возе ехалі дзед, мама, я і дзве мае сястры: адна народжаная ў 1906 годзе, а другая ў 1909; я ішоў базанож і пяшком. Таты ў нас ужо не было, бо памёр раней ад астмы; на фронт яго не бралі, бо застары быў. А другім возам ехаў дзядзька з двумя дзяцьмі і старым бацькам. Пад Тарнопалем, у Перавозе, калі нашы фурманкі пераезджалі мост на Нарве, салдаты падпалилі той мост. Каго немцы захапілі, таго назад вярнулі.

Сталі мы на начлег і хтось нашу свінку ўкраў. Я сказаў дзядзьку і ён пайшоў у вёску і знайшоў. Загарачыўся там, прыгразіў, што калі не аддадуць свінню, то падпальць вёску. Ён насыў на сабе ваеннную форму, бо быў у водпуску. Калі ўспыхнула вайна, ён быў у арміі генерала Самсонава, што была акружана на Мазурскіх азёрах; яго там ранілі і ён быў да выздараўлення ў водпуску. Дзе было войска, ён заходзіў у часць і яму давалі есці. Гаварыў: *Дай мальчишику покушать, і мне насыпалі поўную шапку кашы.*

Ехалі цераз Ваўкавыск і Баранавічы. Там многа людзей было, усім выдавалі цукар. У Баранавічах быў цэхахаў, там лыкавыя лапці ляжалі, але ніхто іх не браў, нават я, хача босы быў. У Баранавічах пакінулі фурманкі і загадалі грузіца на поезд, на крытыя платформы; на платформах тых вазы былі, брычкі, самаходы якісь. А свае фурманкі прывязалі мы да плота і так пакінулі; дзядзька хацеў іх прадаць, але людзі гаварылі, што грошай не маюць. Мы забалі сваю свінку і мяса ў дзежачку паклалі, а як поезд ехаў, то туго дзежачку раз'ехаў на станцы.

Пераехалі мы некалькі пералётаў ад Баранавіч і нам загадалі перагружацца ў вагоны з-пад вугалю. Паабраблялі свае вузельчыкі вугалем, а пасля перасялілі нас у другі вагон. Прыйчапілі нас да пасажырскага поезда і адправілі ў Горлаўку на Данбас, бо там жылі дзядзькавы троі браты, і ён канечне туды хацеў; іншыя з нашай вёскі паехалі ў другія гарады, напр. у Тамбоў ці Аст-

рахань. У Горлаўцы шахты былі і як мы заехалі, то троі такія як дом купы вугалю ляжалі, а каменне асобна. Нам гаварылі: *Сюда немец не придёт*; але пасля прыйшоў, гаварылі, што Пятлюра яго туды прывёў. Як заехалі, то дзядзька даў нам кватэру, а пасля атрымалі працу і далі нам асобныя кватэры — зямлянкі толлю (папаю) крытыя. Мы везлі з сабою сушаны хлеб, а там дзвіваліся, як мы тым хлебам кішак не параспорвалі і булкі нам давалі свежанькі. Там армянін пякарню меў і я стаў у яго на працу прыслужнікам. Насіў хлеб, работы было многа. Меў ён і сваю лаўку, у якой і каўбасы прадаваў. На снеданне або абед чырвоныя струкі перцу нам даваў, якіх я не мог есці.

Пасля, з пякарні, я стаў на працу на брыкетную фабрыку, там брыкеты, вялікія як цэглы, з вугалю рабілі. Працаўаў я на *мойцы*, дзе прачышчалі вугаль. Каля лентаў на колах стаялі *мальчуганы* і выбіралі з вугалю палкі, каменне, жалеза, у тым ліку і зубкі, якімі выдзяябалі вугаль; за зубок плацілі па 50 капеек.

Пасля я стаў на працу ў *качагарку*, катлы чысціць. Было там 7 катлоў, адны чысціць, а другія гасяць або запальваюць. Трэба было сажу выкідаць і кіркамі накіп адрываць. Дзесятнік кажа: палезем у кацёл, я праверу. Я ўзяў электралямпачку і палезлі ў кацёл. Ён аглянуў і кажа: *„Добра, можа быць”*. Лямпачка гасла і я хацеў яе падкрунці і да провада даткнуўся. Я ўжо стаў такі вялізны, тлусты, такі вялікі стаў. Дзесятнік выбіў мне лямпачку з рук і я назад малы стаў. А аднаго, Ромка Пората, пронд забіў. На *мойцы* трэба было 12 дзядзін рабіць: адна змена ўздень, а другая ўначы. І калі хочацца спаць і прыдрамлеш, то зараз халодна вадою як плюхнен... Як 5-6 катлоў запальвалі, то адзін на каманду лапатаю пастукае і тады *качагары* вугаль засыпаюць. Усе машыны там прыводзілі ў рух парай, а над катлом парнікі стаялі і там трymалі пару, на якой кава за тры мінуты закіпала. А як сажу выгарташ, то ў роце няведзьшо чаўпецца.

Надаела мне на *мойцы* і я паступіў у завадскую канттору на Горлаўскім артылерыйскім заводзе, дзе атрымаў працу разносчыка. Чытаць я ўмеў, бо калі яшчэ бацька жыў, я два гады вучыўся ў прыхадской школе ў Ласінцы. Чыноўнікамі ў канцыляры завода былі польскія людзі: дырэктар называўся Казяліеўскі, а працевалі там Апальчэўскі, Каліноўскі, Камароўскі і іншыя палякі. І як стала *суматоха*, то той дырэктар набраў 3 вагоны і паехаў у Варшаву са сваімі працаўнікамі.

Пазнаёміўся я там з адным калегам, мо на год ад мяне старэйшым, ён працеваў у прахадной кантторы пісарам. І як прыйшлі бальшавікі, то набіралі на курсы *красных афіцэраў* і ён паехаў на тэя курсы; Кулікоў называўся.

Пры цары муку давалі і каўбасы (праз два гады), а як была рэвалюцыя, то я ў Таганрог па рыбу ездзіў. Людзі ехалі на вагонах і пад вагонамі — па рыбу, муку, крупы. Я купіў чатыры рыбы, завязаў іх у мяшок, прывязаў да буфера. Стаяў я на той буфер і за дрот тримаўся, што ў вагоне напроці праз акенца працедзены быў. І калі поезд пад грудок едзе і вагоны разыдуцца, то думаў, што злячу. Прыйехалі ў Ілавайск; там поезд людзьмі абчэплены. Кажуць: прадавай рыбу, бо прасмердне. То я дзве працаў, а дзве дадому прывёў. А дзе быў грудок і поезд ехаў памалу, там зухі з басакамі стаялі і з даху вагонаў тавар сцягали; а поезд ехаў далей.

У Горлаўцы адзін з маіх дзядзькоў меў буфет, і калі ноччу неё гроши дадому, то яго забілі. А другі дзядзька застаўся; там яго жонка на тыф памерла, і сястра яе памерла. То ён з украінкай ажаніўся і там застаўся. У другую сучасную вайну яго дачок у Германію на работу выслалі, то яны адтуль да мяне пісьмы прысыпалі і я ім пасылкі пасылаў, бо бацька не меў што пасылаць; першая з іх, калі вярнулася ў Горлаўку, памерла. Трэці дзядзька, калі мы заехалі, то пра нашу вёску пагардліва гаварыў: *„Хай тая Кутавая морам заплыве”*. Але як настала там рэвалюцыя, то ён першы ў Кутавую вярнуўся. Адзін дзядзька яшчэ дома валоў пасвіў. Тыя валы ў полі пакінуў, а сам прарапаў. Пасля бацька яго атрымаў павестку, каб у Ваўкавыск з'явіцца. Заехаў, а там яго пытаюць, ці згаджаецца, каб сын добраахвотнікам у войску астаўся. Бацька яго згадзіўся і сын там у духовым аркестры вучыўся. Пры саветах у Горлаўцы заснавалі духавы аркестр і ён стаў у ім капельмайстрам. Іншы дзядзька, мамін брат, пазнаёміўся з дачкою генерала. Гаварыў ёй, што ў Кутавой мае млын і лаўку. Яна выйшла за яго замуж, генерал даў ім грошай. Яны прыехалі на яго радзіму, па Ласінцы раз'езджаюць. Яна пытае яго:

— А дзе твая лаўка?

— А вось тут, — і на *стульчык* паказвае.

— А млын дзе?

Ён ёй паказаў жорны. Пасля яна да нас прыходзіла, жаць памагала.

Калі праців Горлаўку праходзіў Дзянікін, яго афіцэры начавалі ў дому дырэктора артылерыйскага завода. Я тады працеваў у садаўніку ў садзе побач таго дырэкторскага дома. Той садаўнік кажа мне: *„Ідзі, Антошкі, пабачым, дзе тыя афіцэры спалі”*. Мы зайдлі, а там поўна саломы. Лазім па той саломе. Я знайшоў залаты пярсцёнак, але без каменя. Аглянуўся на гаспадара, ён быў у рубашцы, як сетка, а на ім поўна блых! Я глянуў на сябе — і на мене поўна. Мы ў садку пад кран, паскідалі адзенне. Чуў працову Дзянікіна да афіцэраў:

— Здравствуйте, господа офицеры!

— Здравия желаем, ваше ...действо!

— Мы отступаем, но мы пришлём машины и разобьем их.

У Дзянікіна былі англійскія танкі з англійскаю абслугай. Дзянікін людзей не біў, а акуратных браў у сваю армію. А Пятлюра, гаварылі, біў непакорных рабочых.

Быў нейкі сход. Людзі пытали, чаму сялянам дрэнна, а ў горадзе добра жывеца. А, бадай, Махно адказаў: *„Каб даць селяніну жыць, трэба зліквідаваць гарады”*.

Раз праців станцыю ў Горлаўцы два эшалоны ехалі: адзін прыйшоў, а другі спыніўся. Выйшаў з яго адзін, гаварылі што Ленін, і да людзей прамаўляў, але што ён гаварыў, не помню. Бальшавікі пра дзянікінца гаварылі: *„Яны нас гоняць танкамі, а мы іх санкамі”*.

На станцыі Горлаўка стаялі дзве цыстэрны з гаручым; у адным чорная нафта была (такою нафтаю армянін абаргаваў печы ў сваёй пякарні). Дзянікінцы разбліцілі тэя цыстэрны і пачяклю гаручас, а як загарэлася, то такі чорны дым пайшоў, што чалавек чалавека не бачыў. Усё гарэла, рэйкі павыгіналіся. І кавалак такой рэйкі з датай 1903 года мы прывезлі з сабою на радзіму.

У 1921 годзе ў Горлаўцы хадзіў чалавек і гаварыў, што ахвотныя вяртацца на радзіму павінны ехаць на станцыю Макеўка. Нанялі мы чалавека,

які валамі завёз нашы клункі туды; там збиралі эшалоны бежанцаў. З Макеўкі пераехалі ў Бахмут (Арцёмаўск), а адтуль непасрэдна ў Кіеў. У Кіеве быў мост разбіты, але крыху паладзілі і памаленьку, каб не ўтапіцца, перавозілі. Як перавезлі праз Кіеў, то ўжо ў Польшчу паехалі.

Заехалі ў Роўна, там саветы загадалі нам выгружанца, толькі з вагонаў нічога не забіраць. А польскі салдат кажа: *„Забірайце і ў барак ідзіце”*. Я вёз печку, якою ў склепе паліція, і ў барак занёс і паставіў. Трымалі нас у Роўне з 5-7 дзён. Кармілі гарохавым супам, вельмі смачным. А ў каго вельмі знішчанае адзенне было, таму давалі новую верхнюю вопратку. І я хацеў, каб і мне памянялі, але прызналі, што маё пальтэчка добрае. Давалі ўколы, прасвятылі. У катлах дэзінфекцыю рабілі: загадвалі звязаць адзежу, але не рэменем, каб не згарэў. А польскія салдаты недалёка кашараў *гімнастыку* рабілі.

А тут, у Кутавой, ні грошай, ні адзе́жы, ні хлеба. Хата стаяла без коміна, акон. У жыда пазычылі бульбу, каб пасадзіць, на якіс працэнт. А пасля, як выкапалі, той жыд бярэ і бярэ, а маці кажа: *„То нам не астанецца нічога”*. І не дала больш.

Трэба было нажываць гаспадарку, хату ладзіць. Набыў я каня, нелягчана га. Адзін сусед узяў таго каня сына павазіць. Той конь кабылу ўбачыў і кінуўся за ёю, то сусед каменем за ім кінуў і нагу перабіў. Пайду ў лес, вазьму крокву на плечы і нясу дахаты. Працаўаў сезонна 10 гадоў у лесе. Як за Масевам рабілі, то бралі на тыдзень правіянт і начавалі ў будзе на пакладзеным на снег яловым галі; толькі на нядзелю дахаты прыходзілі.

Прыйшоў да мяне солтыс і кажа: *„Ідзі ў Бельск за дакументамі, бо дакументаў не маеш”*. Зайшоў пяшком, а там такі малады мяне пытае, з якога я года; каб у войска прызываць. Мне 16 гадоў, гавару. І ён запісаў, што я з 1906 року. І на прызыўную камісію прызываўся бывшым з 1906 быў, а не з 1903. Былі там здараўленныя хлопцы з Гайнайкі, то ім усім адтэрмінаванне далі, аднаго толькі мяне прызналі здольным да службы. А як ў Бельск адходзіў, то маці пайшла ў Ласінку да бацюшкі, каб маліцца, каб мяне ў войска не ўзялі; курышці некалькі яек занесла яму. Я вярнуўся, а маці мяне пытае:

— Прынялі?

— Прынялі. А вы ў бацюшкі былі?

— Была. Бацюшка сказаў, што як памоліцца, то служыць не будзеш...

Пасля з Бельска павестку прыслалі, што заічылі мяне ў запас звыш кантынгента і не пайшоў; не бралі нават на вучэнні.

У 1939 годзе, як прыйшлі саветы, мяне ў сельсавет выбралі. А як пасля прыйшлі немцы, то страх. Назначылі яны солтысам таго, што і пры санацыі солтысам быў. А ён мяне на сваёго памочніка ўзяў. Да суседавай дачкі партызан прыходзіў і раз афішкі раскінуў па вёсцы. Солтыс прыходзіць да мяне і пытае, чыму я не іду мельдаваць. А я яму адказаў: *„Я нічога не бачу, то і не мельдую, а ты, як бачыш, то ідзі і мельдуй”*. Пасля, калі саветы вярнуліся, то тых, што пры немцах служылі, у Сібір забіралі. Прыйшлі і да мяне. Я ім гавару:

— Што я вінаваты? Вы ў 1939 годзе мяне выбрали. Як прыйшлі немцы, мяне таксама выбрали...

Далі мы ім паесці, а яны кажуць:

— Правильна говориш.

Забойчы грып

Першы падарунак 2000 года гэта эпідэмія грыпу. У Славакіі хварэ ўжо 100 тысяч. Падобна ў Чэхіі, Турцыі, Францыі, Нямеччыне, Латвіі. У Сербіі Міністэрства аховы здароўя ўказвае не выходзіць з дому. Баяцца галандцы, паколькі з прагнозаў вынікае, што грыпам захварэ ў той краіне 3 мільёны людзей. Найгорш у Вялікабрытаніі, дзе ўжо бракуе месцаў у бальніцах і ... трупярнях.

Грып пачынаецца раптоўна. У адну хвіліну здаровага чалавека дападае высокая гарачка, баліць мышцы, ломіць у касцях, дзярэ ў горле. Неабходна адразу легчы ў пасцель на прынамісі дзесяць дзён. Найбольш шкоды прыносіць грып недалечаны. У пяты дзень хваробы тэмпература паніжаецца, адпускаюць болі. Чалавек гатовы зразу ўставаць. Дык гэта толькі пастка. Грыпозныя вірусы прытaiліся толькі на хвіліну, перад наступнай атакай! На сёмы дзень гарачка вяртаецца, можа нават паявіцца крывавае адплёўванне. У 1918-19 гадах, калі шалела „іспанка”, памерла 40 мільёнаў людзей. „Іспанка” забівала на 12 дзень хваробы.

Які вірус выбірае нас?

У апошнія 25 гадоў цераз нашу краіну праішло 9 эпідэмій. Агулам захварэлі 33 мільёны людзей, некалькі тысяч памерла. Як будзе сёння? Ці возьмецца за нас лагодны вірус з Чэхіі, ці забойчы з Англіі (ён можа забіць у больш за дзесяць гадзін ад заражання)??

Прафесар Лідзія Брыляк, шэф Краёвага асяродка грыпу лічыць, што ў гэтым годзе ў Польшчы эпідэміі не будзе. Згодны з тым з ёю Міхал Сабалеўскі, дзяжурны лекар краіны.

— Неабходна асцерагацца вялікіх згуртаванняў людзей, — дае ён параду. — Можна зрабіць прывіўку, хоць лепши трэба было падумашць аб гэтым восеніню. Імунітэт набудзеца за 2-3 тыдні; пасля лепши справіцесь з хваробай. Жыхары Польшчы найчасцей хварэюць грыпам у другой палове лютага і на пераломе лютага і сакавіка.

Прывіўка

За прывіўкай прамаўляе тое, што ў яе складзе знаходзіцца вакцына віруса грыпу, які пануе ў Вялікабрытаніі (Sydney 5/97). Не захавае яна ад хваробы, але напэўна забяспечыць ад ускладненняў — запалення насавых ямін, сэрца, запалення мазгавой абалонкі, адбронхавага запалення лёгкіх. Асабліва рэкамендуецца прывіўка вакцыны пакутуючым ад працяглых хвароб: дыябету, астмы, бранхіту, рэўматызму, хвароб сэрца (асабліва моцна абастрасць іх сімптомы). Асабам з групы рызыкі належыцца бясплатнае прышчэпліванне. Неабходна наведаць лекара першага кантакту, які выпіша рэцэпт на вакцыну ды накіраванне на прывіўку.

Вучоныя грыпу не паддаюцца!

У Бельгіі канчаюцца працы над універсалнай вакцынай ад грыпу. Пакуль што мусім прышчэплівацца штогод, паколькі вірус увесе час мяняе сваю постасць (мутуе). Прафесар Вальтэр Фірс з Генцкага ўніверсітэта адкрыў, што ва ўсіх яго постасцях выступае асаблівівітвід бяляка, якое хопіць увесці ў кровазварот чалавека, каб той ніколі не захварэў грыпам!

У Заходній Еўропе можна купіць та-кія антыгрыпозныя лякарствы: relanza

(спрэй для аптырсквання рота) і tamiflu (пілюлі). Блакіруюць яны неўраміназу, энзім, які дапамагае вірусам даставацца ў заінфекаваныя клеткі дыхальных шляхоў чалавека.

Меню для грыпозных

Мёд — мае бактэрыйзабойчыя ўласцівасці, дзякуючы чаму забяспечвае ад грыпозных ускладненняў. Разагравае, палагоджвае боль горла, хрыпату. Способ бабулін — мёд, малако, лыжачка масла — здаўна вядомае лекарства ад прастуды.

Лімон — скарбніца вітаміну С, які ўзмацине імунітэт, палагоджвае сімптомы хваробы. У лімоне аскарбінавая кіслата выступае ў лёгкасвяльнай форме, нельга толькі ўкідаць яго ў гарачую гарбату.

Бананы. Часта з грыпам выступаюць панос, нуднасць, а нават ваніты. Добра тады змікасаць банан з лімонным сокам і даваць хвораму па лыжачцы.

Майран і чабор (tymianek) — яны дапамагаюць у адкашліванні, памяншаюць хрыпату, разаграваюць. Трэба прыпраўляць імі сіравы (падыходзіць да ўсяго), а нават падаваць хвораму як заварку (1 лыжачка на шклянку кіпеню).

Часнок. Падмацоўвае. Забівае бактэрый, якія дзейнічаюць пры грыпозных ускладненнях. Найбольш удачна дзейнічае зубок часнaku размажданы, вымешаны з лыжкай алівы з аліў, расшмараваны на скібцы чорнага хлеба (2 разы ў дзень). Падобна, ды крыху слабей, дзейнічаюць свежасцерты хрэн і сечанае цыбуля.

Маліны. Паніжаюць тэмпературу, захоўваюць ад ускладненняў. Калі хто сам іх не назбіраў, можна ўкінуць у кіпень торбачку „fix”. У малінах знаходзіцца ацэтылсаліцылевая кіслата, тая ж самая, што ў славутым аспірыне.

Сок з кішанай капусты мае антывірусныя ўласцівасці. Умацоўвае імунітэт. Варта пры болю ў грудзях зрабіць сабе аклад са свежага лісця, накрыць цёплым шалікам і так патрымаць 2-3 гадзіны.

Чорная рэдзька. Сатрыце сярэднюю рэдзьку, выцісніце сок, падсаладзіце мёдам і памалу выпіце. Прымяняйце 3 разы ў дзень. Праз 2-3 дні кашаль вас пакіне.

Пакуль што, у Беластоку захварэлі больш за 19,5 тысячи жыхароў. У паліклініках тлум. Некаторыя, не маючы сілы стаяць у чэргах, адразу накіроўваюцца ў аптэкі па параду. Купляюць вітамін С, руцінаскорбін, gríph... Хуткая дапамога ездзіць да старэйших людзей (у іх найчасцей небяспечны ўскладнені з кровазваротам, а таксама па залишнім прымяненні лякарства paracetamol). А колькі хворых нікуды не выходзіць, прабае вылечыцца традыцыйна, „пахатням”! Ды і невядома, ці ў іх грып, ці „звычайная” прастуда...

(лук)

Новая традыція

Многія народныя абрацы знікаюць з нашага жыцця, іншыя набываюць новую форму, прыстасаваную да сучасных рэаліяў. Напярэдадні Новага года па старым стылі па вёсках спраўлялі гагатуху, у ходзе якой моладзь учыняла аднавяскоўцам розныя фокусы. У гэты вечар хлопцы здымалі з крукоў брамы і брамкі і хавалі іх у незвычайных, часам цяжка даступных месцах, напрыклад, зацягвалі іх на дрэва або на дах будынка.

У Орлі гагатуха адзначаецца ўжо па

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне! Сніца мне, што нехта да мяне прыехаў. Не ведаю, хто гэта: сваяк ці знаёмы, мужчына ці жанчына. Ведаю адно: у мяне ёсьць госьць. Ён распакаваў свае рэчы, і стаіць толькі яго вялізная шэрай сумка, ужо пустая.

Я думаю сабе: дай, я ўпакалашчу. Бяру сумку і ўсаджуваю яе ў ракавіну. Хачу памыць пад кранам. Я вельмі не пакоюся, ці мне ўдасца выпаласкаць гэту вялізную сумку ў невялікай ўсё ж таі ракавіне. Ракавіна аднак неяк рассоўваецца і становіцца большай. Сумка таксама становіцца як вялізны пузыр і добра палошчацца. Бачу яе выразна: шэрата колеру, брызентавая. У ракавіне вада зрабілася светла-шэрай, зафарбавалася ад сумкі.

Што можа абазначаць такі сон, адкажы, Астроне!

РЭНЯ

Рэня! Перш за ўсё — госьці. З гасцімі яно, бачыш, не так добра сніца, як зда-

новым стылі — 31 снежня. У гэты дзень, а дакладней кажучы ноч, жартайнікі знялі дзве металічныя брамкі з агароджы ветэрынарнай лячэбніцы і зацягнулі іх на... дарожны паказальнік, які стаіць на дарозе ў Шчыты і Гайнайку. І хатця пайшоў ужо другі месяц новага года, брамкі надалей „упрыгожваюць” табліцу з назівай мясцовасці. Відаць, не вядома хто мае іх зняць, бо дарога, на якой стаіць паказальнік — павятовая, але брамкі, якія на ім вісяць — гмінныя!

(лч)

валася б. Бо ну што ж, на першы погляд госці гэта мо нейкай радасць, весялосць. А тут, бач, не! Гасцей мець ці толькі бачыць у сваім доме — зайздрасць, злосць і няявісць. Ёсьць у цябе нейкія ворагі, пра існаванне якіх ты нават не падазраваеш. Сцеражыся фальшывых людзей, якія музяць табе ў галаве!

Далей. Ты вырашила папаласкаць дарожную сумку госьця. Яна ўжо пустая, ён ўпакаваў. Ты яму верыла, хацела яму дапамагчы. А тут, бачыш, няшчырасць. Чакае цябе, на жаль, нейкай крӯда, непрыемнасць, бо сумка ягоная была пустая. Іншая справа, калі б яна была поўная. Тады напэўна ча-каў бы цябе прыбытак.

Тое, што ты ўсё ж гэту сумку пала-скала, абазначае абнаўленне. Дык, можа, і ў тваіх адносінах з некаторымі людзьмі нешта паправіцца. Але ад усіх тваіх дзеянняў застанецца ўсё-такі нейкія непрыемны асадак, бруд, аб чым сведчыць тая шэрая вада, якую зафарбавала сумка.

АСТРОН

Вось, дык выгада!

З пачаткам студзеня г.г. PZU S.A. „Życie” дэнансавала дагавор з поштай на конт чэкавых пераводаў.

Раней пошта не брала аплаты за перасылку складчын. Зараз за кожным разам трэба плаціць 2,70 зл. больш. Калі хтосьці не жадае таго, дык можа падехаць у Гайнайку і там аплаціць належныя рахунак у касе прадпрыемства.

Таксама справа маецца з аплатай за тэлефоны. Пакуль што нічога не перамянілася пры аплатах за электраэнергію.

25 студзеня г.г. прынёс пісьманосец пенсію жонцы. Адлічыў належную суму (назначаную на чэку) і паставіў пры гэтым пакет гарбаты.

— Яна каштуе 1,30 зл., — заяўіў.

— А навошта мне гэта? — пытаю.

— Так нам у Гайнайцы сказаў.

— Аднаму гарбату рэкамендую, іншаму кофе, — адказаў. — Маю і суп у парашку...

— А калі я не жадаю браць гэтага?

— Дык не возьмеш...

Прыпомнілася мне мінулае, апошняе гады камуны. Тады таксама купцы „ўпіхвалі” пры дэфіцитным тавары нейкую танную рэч дрэннай якасці, гаворачы: „Хочаш мець вядро, дык купляй шпагат для снопавязалкі” (ён залежаваўся на складах).

А мо начальнікі Гайнайскага паштовага аддзялення рашилі прыпомніць мінулае і паступаюць па прынцыпе: „Хочаш мець выгоду і жадаеш, каб прыносілі табе гроши ў хату, дык купляй у нас гарбату?”

(yc)

4. Пренумерату можна замовіць в redakcji. Cena I egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Pln., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

Niba

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niba”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрес рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2,
ul. Zamenhoffa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2000 r. up

Ніўка

Галерэя „Ніўкі”

«Еўрасаюз, як ты мне мілы...»

Фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Фрашкі пра нашых

Пасланне Вандала

Еўцы Менткай Пітулі

Калі не робіш нічога,
Не клеіш памылак многа.
Калі не пішаши нікуды,
Не выйдуць ніякія цуды.

Калі не чапаеш нікога,
Ніхто це не цягне за тога
(Нат калі хваліш якога,
палічыць за ворага злога!).
Калі ж „для складу” рыфмуеш,
Бы с...у ў с...у цалуеш.

Вандал АРЛЯНСКІ

Ванька, вярніся!

У вёсцы Т. пражываў адзін дзядзька, Іван, які буйна расказваў пра розныя падзеі, пераважна ваенныя. Ён у час нямецкай акупацыі, як і многія іншыя яго равеснікі, апынуўся на прымусовых работах ва Усходняй Пруссіі. Калі саветы вызвалілі ту турыторыю, некаторыя папалі ў савецкую армію, у іх ліку і Іван. Ён аднойчы атрымаў падчас бою раненне, але падлечылі яго і пасля зноў ваяваў. Вайна закончылася і наш герой

Мікалай ПАНФІЛЮК

Двухлітарная крыжаванка

1	2	3	4
3	6	5	8
		4	
7	8		9
10			5
11			12
			13
14		15	
16		17	

Гарызантальна: 1. эпізод у п'есе, 3. песня, якая спяваетца ў калядны вечар, 5. пасёлак між Гроднам і Бераставіцай, 7. левы прыток Волгі, 9. алкагольны напой, які вырабляеца на Яве, Шры-Ланцы і Тайландзе, 10. сталіца Вялікага княства Літоўскага да 1323 года, 11. аправа для ўстаўкі карцін, 12. сярэдневяковая сярэднеазіяцкая тэрыторыя, 14. трэцяя частка месяца, 16. калектывальная дапамога пры выкананні сельскагаспадарчых работ, 17. дзяржава з Рабатам.

Вертыкальна: 1. тонкая подсцілка, якая ўкладаецца ў абудак, 2. першы забойца, 3. пакаранне, 4. добры чалавек, 6. цёплая кофта без рукавоў, 8. сталі-

ца Бахрэйна, 9. жрэц-прадказальнік, 11. беспілотны лятальны апарат з рэактыўным рухавіком, 13. колькасць страчанага прадукту пры высыханні, 14. верхняя або ніжняя дошка струннага музычнага інструмента, якая служыць для ўзмацнення гуку, 15. пікавая ў Пушкіна і Чайкоўскага.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літарты з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на навагоднюю адгаданку

„Запрашэнне” было фіктыўнае, а прозвішчы літаратаў анатаграміраваныя ад сапраўдных. Вось яны: 1. Ю. Баена, 2. Я. Чыквін, 3. С. Яновіч, 4. М. Шаховіч, 5. Г. Валкавыцкі, 6. Н. Артымовіч, 7. У. Гайдук, 8. В. Швед, 9. М. Лукша, 10. А. Анішэўская, 11. М. Андрасюк, 12. А. Барскі, 13. М. Хмялеўскі, 14. Д. Шатыловіч, 15. У. Саўчук, 16. В. Петручук.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Анне Дземянюк** з Бельска-Падляшскага і **Ляйону Федаруку** з Рыбалау.

Восін і жонкі

Шукаў Восіп жонку. Не знайшоў пад Саколкай, выпісаў з „рускіх”. Касава-кую, значыць, не зусім каб рускую, але яны ўсе рускія. Мо нават і в'етнамка яна, ці нейкай іншай буратка. Бачыў яе раней мала, бо заўсёды выпішы быў. Што там вочы наўскасяк, калі добрыя такія, і кемлівыя. Умее круціца Анька. А хто не круціца, то і не жыве сёння. Не выжыве. Паўсвету едзе, таргует, і купляюць у яе ўсе і ўсё. Значыць, талковая дзеўка, хоць маленькая.

Купіў і Восіп. Як то гаворыцца, заграз па самыя вуши. За жонку абяцаў уязыць. Прыйехала Анька з сяброўкамі, і яны пазнаходзілі аматараў або прынамсі добрых знаёмых; прыедуць, разбрывацца па вёсках і містэчках. Нават па-просту загамоняюць, такі кемлівы народ.

Да шлюбу падрыхтаваўся Восіп што і ну! Кащавала! Ды штосьці даўгавата не было Анькі, аж пад касцёл прымчала на іншамарцы. Добра, што раней ужо запісаўся ў святара на плябаніі. Восіп Альшэўскі з Ань Куньджунь, а прысутнічаў быў Толік Сурэль і яе сяброўка Кунь Аньдженунь. А потым Анька з Кунькай ды з Толікам ездзілі па тавар. Толік дужы, абяцаў дарам сваю рабочу сілу. Дарам там ці не дарам... А тут ні Анькі, ні Кунькі, ні Толіка не было так доўга... А ж Толік друг першы... А вяселле такое, па 100 зл. на асобу ў рэстаране плаціць прыйшло... Не дай Бог!..

Выскачыла маладая з „Форда”, у сукенцы з „Грацы”, у вэлюме накінутым на твар. Затупацела спраўнымі ножкамі, прыбегла да пана маладога, стае перад Богам шлюбаваць... А на тыя ножкі, што іх ледзь закрывае тая сукеначка, заглядзеліся і малыя, і старыя, а бабы аж плюнулі. Хто гэта бачыў, каб у храме свяціць... гэтай самай!.. І самому Восіпу рукі ўспацелі пад белымі пальчаткамі, засвярбелі, хоць ты зараз іх скідай, не чакаючи, каб палец да пярсцёнка выцягнуць...

Прысягнулі маладыя вечнае каханне і ўспамогу да самае смерці. Кінуліся гос-

Куды віруем?

У непрадбачанае

Даказана: малое пачатковае адхіленне ў глудзах гомасапіенса вядзе ў непрадбачанае. Ад малога Уладзімір Рэзун прагніў паўтарыць подзвіг Зорге. Таму і пайшоў у Акадэмію Тайнай Службы. Але ідэю планетнай рэвалюцыі скідалі ў сейф, Москва мірным шляхам стала сталіцай свету, героя рыхтавалі да любоўных завяўваў. Дыплом АТС адчыніў яму дзвёры ў ГРУ, паславі ў гарачую кропку тэатра кахання. Здабывай сэрцы Еўропы!

А выйшла наадварот: Еўропа падбіла заваёўніка.

— За сваю няўдачу сваім аддзячычу! — сказаў Рэзун і пачаў пісаць даносы на сваіх. Еўропа запляскала. Брава Woloda!

Муляля імя, дадзенае бацькамі ў горнапільца, прозвішча па іншай прычыне націрала мазалі на глудзах. Назавуся Віктарам (Пераможцам) Суворавым! — прыйшло азарэнне.

— Very good! — адобрылі еўрапейкі.

— I love you, Viktor!

— Rezin kaputt! — раўнулі еўрапейцы. — Heil Suvoroff!

І паплылі ў свет выкрайвальныя творы Суворава. Свет аўгуста аўтара геніяльным пісьменнікам. А яму ўсё мала. Вырашыў пранікнуць у муміфікаваныя глудзы Сталіна. З засушаных звілін выдабыў супертайную задуму правадыра. Так нарадзіўся **Дзень „M”**.

ци з віншаваннямі. Глянуў Восіп на жонку, што адкінула вэлюм з тварыка, і ахнуў: гэта ж не Ань, а Кунь! Праўда, яны падобныя на сябе не толькі ножкамі, — той жа кірпачы носік, такія ж шчочки, тыя вочкі як ластавачкі. Але ж не іх Восіп пакахаў, не Куньчыны прывабнасці выбраў, а Аньчыны! А гасцям усё адно — адноўлькавыя „жаўткі”, абы самім напіца да наесці! Гуляць прыехалі!

А Кунь, што там — падстаўляеца пад цалалункі віншавальнікаў і цікуе „дзякую”. Зашапталіся Восіп са свежаўзятым жонкай: дзе Анька? А дзе Толік?! Паехалі ў рэстаран, і ўсё Восіп жонку грызе: што тут нарабілася?! А з-за стала ўжо не ўцячэш! Грымнула музика, пачаліся танцы...

— Кунь, скажы праўду: дзе Анька?!

— То ж з Толікам паехалі па тавар. Направіліся на добрую паставу. Ды табе не ўсё адно?! Усё ж юрыдычна ў парадку. Шлюб адбыўся, дакументы ўжо перададзены ў загс. Заўтра ж прыедуць Ань з Толікам. Усё люкс.

— Ды ж я браў шлюб не з жонкай!

— Што ты кажаш? То ж Ань у цябе ў пашпарце запісана як жонка, а ты ў яе. Усё ў парадку. А развесціся, калі так ужо, то можна, толькі не спяшайся, пакуль у Ань няма грамадзянства.

— Не хачу я так!! — гыркнуў Восіп і перакуліў чарку. Напіца і зваліца пад стол ад сораму!

— Не пі! Хто гэта бачыў — на сваім шлюбе?! Не прынось мне сораму! Не паслухаеш, то будзеш мець дачыненне з нашымі... хроснымі бацькамі.

— Ды ж шлюбу я з Анькай не браў... Як жа перад Богам... Грэх такі!

— Лічы, што я не хрысціянка, меншы табе клопат.

— Горка, горка! — заверашчалі вяльнікі. — Раз-два-три... трыццаць!..

— Ну, калі так...

— А цяпер, каб і мне штосьці з гэта га перапала, кажы, каторы твой сябра вольны. Каб хутка запісацца і мне. Ведаеш, здзелка Ань і Толіку напэўна ўдалася. Надзеіны з твайго сябра кампаниён. На від здаеща добрым чалавекам, у інтарэсе не павінен ашкуаць.

Вандал АРЛЯНСКІ

Калі за гэты подзвіг Сувораў не стаў нобелейскім лаўрэатам, значыць, шведы непрыхільна паставіліся да шэдэўра. Або не паверылі пярэкруту. А я на нейкі момант увайшоў у другое жыццё. „M” — гэта ж пачатак канца Еўропы! На жаль, не дачакалі мы гэтага дня. Чырвоная Армія, ачышчаючы будучы тэатр вайны, выразала на глыбіню 100 км ад граніцы мясцовасці насељніцтва. Пагалоўна. Ад нашай крыві пачырванела Падляшша і Панямонне, а сонца зжоўкла ад выпарэння згніўшых трупau. Буг адслонены. Ніякіх умацаванняў. Знялі нават пагранічнікай. Азіяцкая арда нацэлена на Еўропу. Спружынілася ў чаканні дня „M” (5 ліпеня 1941).

— Хто ж мы такія? — пачулася ніўскае пытанне. — І ў другім пераўасабленні тутэйшыя? А ўсё-такі цікава, каго 22 чэрвеня вызываў Гітлер?

— Каб розумам ахапіць неабхопнае, трэба дарасці да генія, — парыць Купцэль.

Будзем старацца. Толькі глудзы вярэдзіць паскудная думка: ці гэты Рэзун не з беларусаў? На такую выснову штурхает прозвішча і від геніяльнасці. Толькі мы здольны так паганіць сваё, сваі і сябе. Тут мы геніяльныя ад роду, ад пачатку адхілены ў непрадбачанае.

Сідар МАКАЦЁР